

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hallinto | Sisäministeriön julkaisuja 2021:30

Nuohousuudistuksen vaikutukset nuohous- velvoitteen toteutumiseen sekä nuohouspalvelujen tarjontaan ja hintaan

Nuohousta koskevan sääntelyn uudistamisen jälkiseuranta

Nuohousuudistuksen vaikutukset nuohousvelvoitteen toteutumiseen sekä nuohous- palvelujen tarjontaan ja hintaan

Nuohousta koskevan sääntelyn uudistamisen jälkiseuranta

Anssi Keinänen – Niko Vartiainen – Hanna-Riitta Härkönen

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sisäministeriö

© 2021 tekijät ja sisäministeriö

ISBN pdf: 978-952-324-571-6

ISSN pdf: 2490-077X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Nuohousuudistuksen vaikutukset nuohousvelvoitteen toteutumiseen sekä nuohouspalvelujen tarjontaan ja hintaan

Nuohousta koskevan sääntelyn uudistamisen jälkiseuranta

Sisäministeriön julkaisu 2021:30		Teema	Hallinto
Julkaisija	Sisäministeriö		
Tekijä/t	Keinänen, Anssi; Vartiainen, Niko; Härkönen, Hanna-Riitta	Sivumäärä	66
Kieli	suomi		

Tiivistelmä

Hankkeessa selvitettiin, miten vuoden 2019 alussa voimaan tullut nuohousalan kilpailun vapauttamista koskeva lainsäädäntö on vaikuttanut nuohousmarkkinoiden toimivuuteen, kuten nuohouspalveluita tarjoavien yritysten ja hintojen kehittymiseen sekä nuohouspalveluiden saatavuuteen.

Kaikki uudistuksen vaikutukset eivät ole vielä näkyvissä. Voidaan kuitenkin arvioida, että nuohousten toteutuminen on hieman heikentynyt johtuen sekä kiinteistöjen omistajien tietämättömyydestä nuohouksen tilaamisesta että nuohousvälien pidentymisestä. Lisäksi nuohousyritykset ilmoittavat harvemmin vioista tulisijoissa ja hormeissa pelastuslaitoksille, vaikka sääntelyn uudistamisella ei ollut vaikutusta tähän asiaan. Nuohouspalveluiden hinnat eivät ole nousseet merkittävästi lainsäädäntöuudistuksen myötä, kun huomioidaan yleinen inflaatio. Yritysten palveluiden hinnoittelu nettisivuilla on vähäistä, eikä hinnoittelu ole läpinäkyvää.

On tärkeää lisätä kiinteistön omistajien tietoisuutta nuohousvelvoitteista sekä nuohoojien ja pelastuslaitosten yhteistyötä etenkin vikailmoittamisen suhteen. Lisäksi on syytä huolehtia, että yritykset ilmoittaisivat palveluidensa hinnat avoimesti ja toimisivat markkinoinnissaan lainsäädännön mukaisesti.

Tämä julkaisu on toteutettu osana sisäministeriön tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta sisäministeriön näkemystä.

Asiasanat jälkiarviointi, kilpailun vapauttaminen, lainvalmistelu, nuohousuudistus, vaikutusten arviointi, nuohous, kilpailu, arviointi, hallinto

ISBN PDF 978-952-324-571-6 **ISSN PDF** 2490-077X

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-571-6>

Sotningsreformens konsekvenser för fullgörandet av sotningsskyldigheten och för utbudet av och priset på sotningstjänster

Uppföljning av revideringen av bestämmelserna om sotning

Inrikesministeriets publikationer 2021:30	Tema	Förvaltning
Utgivare	Inrikesministeriet	

Författare	Keinänen, Anssi; Vartiainen, Niko; Härkönen, Hanna-Riitta	Sidantal	66
Språk	finska		

Referat

I projektet utredes vilka konsekvenser lagstiftningen om att öppna upp sotningsbranschen för konkurrens, som trädde i kraft vid ingången av 2019, har haft för sotningsmarknadens funktion, till exempel för utvecklingen av företag som tillhandahåller sotningstjänster och av deras priser samt för tillgången på sotningstjänster.

Reformens alla konsekvenser syns inte ännu. Enligt uppskattningar har sotning inte utförts lika flitigt som förr, vilket beror på fastighetsägarnas okunskap om beställning av sotning och att intervallerna mellan sotningarna har förlängts. Dessutom underrättar sotningsföretagen mer sällan räddningsverken om fel i eldstäder och rökkanaler, även om revideringen av regleringen inte berörde den här frågan. Priserna på sotningstjänster har inte stigit avsevärt i och med lagstiftningsreformen, med beaktande av den allmänna inflationen. Få företag anger tjänsternas priser på sin webbplats, och prissättningen är inte transparent.

Det är viktigt att öka fastighetsägarnas medvetenhet om sotningsskyldigheterna samt samarbetet mellan sotare och räddningsverk, särskilt när det gäller underrättande om fel. Dessutom är det skäl att se till att företagen öppet meddelar priserna på sina tjänster och i sin marknadsföring handlar i enlighet med lagstiftningen.

Denna publikation har tagits fram inom ramen för inrikesministeriets forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet. De som producerat informationen ansvarar för innehållet i publikationen. Textinnehållet återspeglar inte nödvändigtvis inrikesministeriets ståndpunkt.

Nyckelord	efterhandsutvärdering, öppnande för konkurrens, lagberedning, sotningsreform, konsekvensbedömning, sotning, konkurrens, utvärdering, sotning, förvaltning		
------------------	---	--	--

ISBN PDF	978-952-324-571-6	ISSN PDF	2490-077X
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-571-6
-------------------	---

The effects of the chimney sweeping reform on the fulfilment of the chimney sweeping obligation and the provision and price of chimney sweeping services
Ex-post assessment of regulatory reform concerning chimney sweeping

Publications of the Ministry of the Interior 2021:30	Subject	Administration
Publisher	Ministry of the Interior	

Author(s)	Keinänen, Anssi; Vartiainen, Niko; Härkönen, Hanna-Riitta	
Language	Finnish	Pages 66

Abstract

The project investigated how the legislation for the liberalisation of competition in the chimney sweeping business, which took effect at the beginning of 2019, has affected the functioning of the chimney sweeping market, such as the development of companies providing chimney sweeping services and their prices, and the availability of chimney sweeping services.

All the effects of the reform are not yet visible. However, it can be assessed that the implementation of chimney sweeping has slightly declined due to both the property owners' lack of knowledge on ordering chimney sweeping services and the lengthening of the sweeping intervals. In addition, chimney sweeping companies less frequently report defects in fireplaces and chimneys to rescue departments, even though the reform of regulation did not have an impact on this. The prices of chimney sweeping services have not increased considerably with the legislative reform, considering the overall inflation. The pricing of companies' services on their websites is rare, and the pricing is not transparent.

It is important to increase property owners' knowledge of the chimney sweeping obligations, as well as cooperation between chimney sweepers and rescue departments, especially with regard to defect reporting. In addition, it should be ensured that companies communicate the prices of their services transparently and follow the legislation in their marketing.

This publication was produced as part of the Ministry of the Interior's research, development and innovation activities. The producers of the information are responsible for the content, which does not necessarily represent the view of the Ministry of the Interior.

Keywords	ex-post evaluation, liberalisation of competition, drafting of legislation, chimney sweeping reform, impact assessment, chimney sweeping, competition, assessment, administration
-----------------	---

ISBN PDF	978-952-324-571-6	ISSN PDF	2490-077X
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-571-6
--------------------	---

Sisältö

1	Hankkeen tavoitteet ja selvitettävät kysymykset	7
2	Hankkeen toteutus	8
3	Paloturvallisuus	10
3.1	Nokipalojen sekä tulisijojen ja hormien vaurioista aiheutuneiden tulipalojen määrän kehittyminen	10
3.2	Nuohoojien ja pelastuslaitosten näkemys paloturvallisuudesta	15
4	Yritysten henkilöstön määrä ja oppisopimusopiskelijat	23
5	Nuohouspalvelujen tarjoaminen	29
6	Nuohouspalvelujen hinnat ja hinnoitteluperusteet	41
6.1	Hintojen kehitys	41
6.2	Hinnoitteluperusteet	47
7	Nuohouspalvelujen laatu	51
8	Arvio nuohousuudistuksen onnistuneisuudesta	55
8.1	Nuohoojien ja pelastuslaitosten huomiot yleisellä tasolla	55
8.2	Viestinnän onnistuneisuus	59
8.3	Tulevaisuuden näkymät	62
9	Lakiuudistuksen seurannan keskeiset tulokset ja johtopäätökset	64

1 Hankkeen tavoitteet ja selvitettävät kysymykset

Hankkeessa selvitetään, miten nuohousalan kilpailun vapauttamista koskeva lainsäädäntö on vaikuttanut nuohousmarkkinoiden toimivuuteen, kuten nuohouspalveluita tarjoavien yritysten ja hintojen kehittymiseen sekä nuohouspalveluiden saatavuuteen. Hankkeessa toisin sanoen selvitetään, miten rakennusten tulisijojen ja savuhormien nuohousvelvoite toteutuu vapaassa kilpailussa. Tältä osin hankkeessa arvioidaan tulisijojen ja hormien vaurioista aiheutuneiden tulipalojen määrän kehittymistä sekä selvitetään muun muassa pelastuslaitosten ja nuohoojien näkemyksiä nuohouksen toteutumisesta lainsäädäntömuutoksen jälkeen.

Yhtenä hankkeen tarkoituksena oli arvioida, vastaako nuohouspalvelujen tarjonta kysyntää eli saako kiinteistö tarvitsemansa nuohouspalvelut. Hankkeessa on selvitetty, miten nuohouspalveluita tarjoavien yritysten määrät ovat kehittyneet sekä onko yritysten toiminnassa tapahtunut muutoksia lainsäädäntömuutoksen jälkeen muun muassa nuohousmäärien, nuohousalueen, kilpailutilanteen tai muiden toimintojen suhteen. Selvityksessä käsitellään myös pelastuslaitosten näkemyksiä mahdollisten ”nuohouskapeikoiden” olemassaolosta esimerkiksi maaseuduilla, mutta myös taajaan asutuilla alueilla, joissa on maaseutumaisia alueita.

Lisäksi selvityksessä kartoitetaan, miten hintasääntelyn poistuminen on vaikuttanut nuohouspalvelujen hintaan eli miten hintataso ja hinnoitteluperusteet ovat muuttuneet lainsäädäntöuudistuksen jälkeen. Hankkeessa selvitetään, ovatko hinnoittelumuutokset olleet erilaisia piirinuohousjärjestelmän alaisilla alueilla verrattuna alueisiin, joissa piirinuohousjärjestelmästä on luovuttu jo aikaisemmin.

Sisäministeriö valmisteli vuonna 2018 hallituksen esityksen (HE 64/2018 vp), jossa esitettiin poistettavan pelastuslaitoksilta velvoite huolehtia nuohouspalveluiden järjestämisestä alueellaan. Käytännössä tämä tarkoitti piirinuohousjärjestelmästä luopumista ja nuohouspalvelujen hintasääntelyn loppumista. Eduskunta hyväksyi esityksen syksyllä 2018 ja laki tuli voimaan 1. päivänä tammikuuta 2019. Siirtymäkauden päätettyä 30.6.2019 kaikki alueelliset piirinuohoussopimukset raukesivat ja koko maassa siirryttiin nuohouspalveluiden vapaaseen tarjontaan.

2 Hankkeen toteutus

Hankkeessa selvitettiin rakennuspalojen kehitystä vuosilta 2009–2020 niiden rakennuspalojen osalta, joihin nuohouksella voidaan käytännössä vaikuttaa. Tällaisia rakennuspaloja ovat nokipalot sekä palot, jotka aiheutuvat vauriosta tulisijassa tai hormissa. Rakennuspalojen kehitystä tarkasteltiin pelastusopiston ylläpitämän resurssi- ja onnettomuustilasto Pronton tietojen perusteella.

Hankkeessa toteutettiin analyysi nuohousyritysten nettisivustoilta löytyvistä hinnastoista sekä muusta yritysten nettisivustojen sisällöstä. Läpikäytyt yritykset tunnistettiin Nuohousalan Keskusliitto ry:n nettisivuston OMANuohooja -palvelun kautta. Analyysia varten läpikäytyjä yrityksiä oli yhteensä 168. Analyysissa selvitettiin, kuinka suuri osa yrityksistä on hinnoitellut palveluja nettisivustoillaan, palvelujen hinnoittelun laajuutta sekä yritysten hinnastojen välillä olevia yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Lisäksi analyysissa käsiteltiin, mitä muuta nuohousta koskevaa tietoa yritysten nettisivustoilla jaetaan sekä yritysten muita nuohouksen ohella tarjoamia palveluja.

Nuohoushinnoittelua analysoitiin yritysten nettisivuilta kerätyn materiaalin lisäksi Omakotiliiton keräämän kyselyaineiston perusteella. Omakotiliiton kyselyssä yritysten hintatietoja tiedusteltiin kahdelta ajanhetkeltä, keväältä 2019 ja keväältä 2020, eli ennen ja jälkeen kilpailun vapauttamisen. Osa yrityksistä oli toiminut vapaan kilpailun piirissä jo keväällä 2019. Näin ollen yritysten hintatietoja voitiin verrata piirinuohousjärjestelmästä vapaan kilpailun piiriin siirtyneiden ja jo alun alkaen vapaan kilpailun piirissä olleiden yritysten kesken.

Hankkeessa kartoitettiin myös alan toimijoiden näkemyksiä kilpailun vapauttamiseen liittyvistä asioista kahdella erillisellä kyselyllä. Toinen kyselyistä suunnattiin nuohousyrityksille (yrityskysely) ja toinen pelastuslaitoksille. Yrityksille suunnattu kysely oli tarkoitus kohdistaa kaikille Suomessa toimiville nuohousalan yrityksille. Kysely toteutettiin sähköpostikyselynä. Sähköpostiosoitteet kerättiin Nuohousalan keskusliiton nettisivuilta¹. Kaikki nuohousyritykset eivät kuitenkaan kuulu liittoon ja näiden yritysten tavoittamiseksi hyödynnettiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston aiemmin toteuttamaa tiedonkeruuta

1 <https://nuohoojat.fi/>.

alan toimijoiden yhteystiedoista². Kaiken kaikkiaan tiedonkeruun avulla saatiin hankittua yhteensä 301 käytössä olevaa nuohousyrityksen sähköpostiosoitetta, joka vastaa suurinta osaa Suomessa toimivista nuohousalan yrityksistä³. Kyselyyn saatiin yhteensä 118 vastausta.⁴ Lopulliseksi kyselyn vastausprosentiksi muodostui noin 39 prosenttia.

Hankkeessa toteutettiin sähköinen kysely pelastuslaitoksille. Kyselyssä kartoitettiin pelastuslaitosten näkemyksiä siitä, miten nuohouspalveluja koskevan lainsäädännön uudistuksen arvioitiin vaikuttaneet nuohousveloitteen toteutumiseen, nuohouspalveluiden hinnoitteluun ja nuohouspalveluiden saatavuuteen. Lisäksi kyselyssä selvitettiin, mitä toimenpiteitä pelastuslaitoksilla on tehty nuohousveloitteen paremmaksi toteuttamiseksi ja mitä haasteita tunnistetaan nuohousalalla ja nuohousten toteutumisessa tulevaisuudessa. Kyselyyn osoitettiin pelastuslaitosten riskienhallintapäälliköille. Kyselyyn vastasi yhteensä 18 pelastuslaitosta.

Hankkeen toteuttajaksi valikoitui Itä-Suomen yliopiston oikeustieteiden laitokselle toimiva lainsäädäntötutkimuksen tutkimusryhmä. Tutkimusryhmästä hankkeeseen osallistuivat professori Anssi Keinänen, yliopisto-opettaja Niko Vartiainen ja tutkija Hanna-Riitta Härkönen. Hanketta ohjasi sisäministeriön edustajista muodostettu ohjausryhmä, jossa olivat mukana erikoissuunnittelija Eeva Koivunen, yli-insinööri Jaana Rajakko, erityisasiantuntija Hanna-Miina Sihvonen ja asiantuntija Krista Sirén.

2 Kiitämme Kilpailu- ja kuluttajavirastoa tiedonkeruuseen liittyvästä avusta.

3 Vertailun vuoksi voidaan tuoda esille, että keväällä 2018 julkaistussa sisäministeriön muistiossa todettiin Suomessa olevan Nuohousalan keskusliiton tietojen mukaan noin 400 nuohousalan yrittäjää. Lähde: Sisäministeriö 2018. Nuohouksen nykytilaa kuvaavia tilastotietoja. Muistio 22.3.2018. SMDno-2016-297. SM007:00/2016.

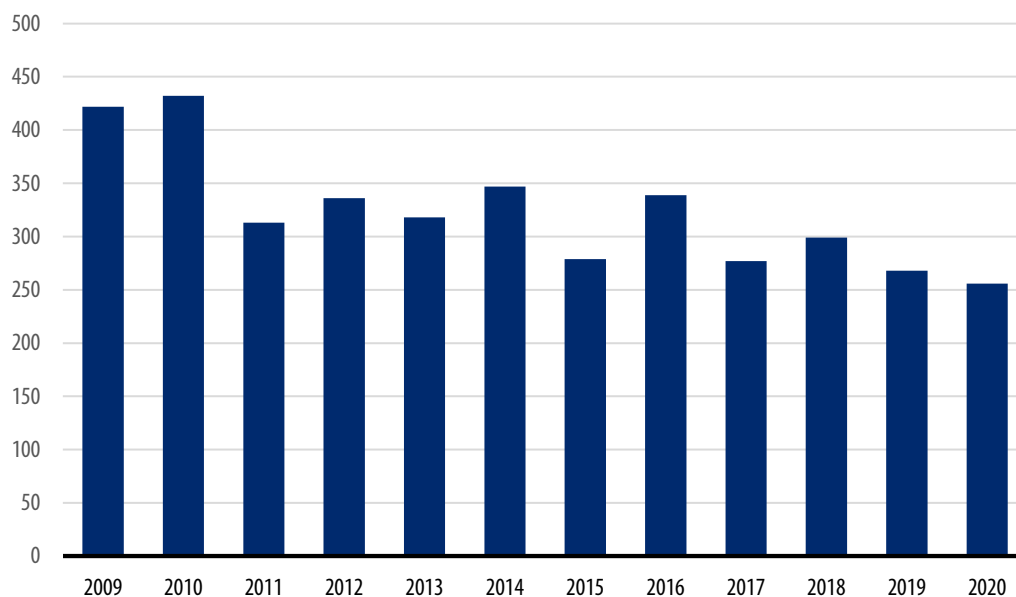
4 Lisäksi yksi vastaus jätettiin huomioimatta, sillä tässä tapauksessa oli selkeästi havaittavissa, ettei kyselyyn ollut suhtauduttu tosissaan.

3 Paloturvallisuus

3.1 Nokipalojen sekä tulisijojen ja hormien vaurioista aiheutuneiden tulipalojen määrän kehittyminen

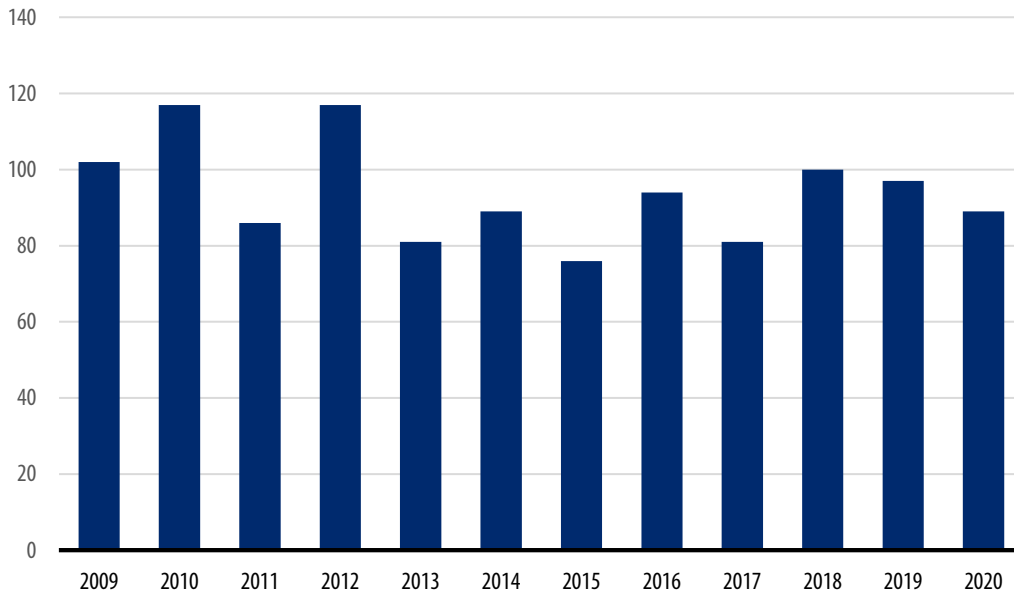
Rakennusten tulipaloihin liittyvät onnettomuustyyppit voidaan jakaa rakennuspaloihin ja rakennuspalovaaroihin. *Rakennuspaloksi* lasketaan tulipalot, jotka ovat levinneet syttymiskohdastaan sytyttäen rakennuksen rakenteet tai irtaimiston palamaan. *Rakennuspalovaaroiksi* taas katsotaan tilanteet, joissa rakennuspalo olisi ollut mahdollista kehittyä, mutta palo ei ole levinnyt kuumenemis- tai syttymiskohdastaan rakennuksen rakenteisiin tai irtaimistoon.⁵ Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilastosta (Pronto) kerätyn pelastustoimen tehtäviin perustuvan tilastoaineiston mukaan vuonna 2020 todettiin yhteensä 1848 rakennuspaloa ja 3012 rakennuspalovaaraa, eli pelastustoimella oli Suomessa yhteenlaskettuna 4860 rakennuspaloihin liittyvää tehtävää. Näistä tulisijoihin ja savuhormeihin liittyi yhteensä 740 tehtävää (15 prosenttia). Tulisijoihin ja savuhormeihin liittyvien palojen osalta nuohouksella voidaan vaikuttaa käytännössä *nokipaloihin* sekä paloihin, jotka ovat syttyneet *tulisijassa tai hormissa olevasta vauriosta* johtuen. Kuvioissa 1–3 on esitetty nokipaloihin sekä tulisijassa tai hormissa olevaan vaurioon liittyvät rakennuspalot vuosilta 2009–2020.

Kuvio 1. Nokipalojen määrän kehitys vuosina 2009–2020 (lähde: Pronto -tilasto).

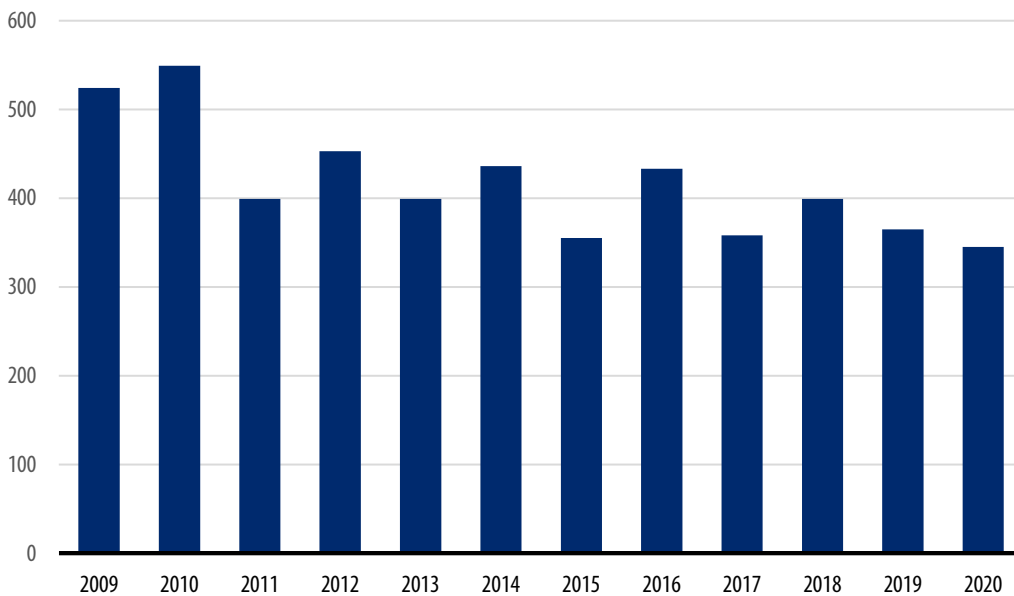

⁵ Sisäministeriö. Nuohouksen nykytilaa kuvaavia tilastotietoja. Muistio 22.3.2018. Sivu 12.

Kuvio 2. Vaurio tulisijassa tai hormissa – Määrän kehitys vuosina 2009–2020 (lähde: Pronto -tilasto).

Kuvio 3. Nokipalot ja vaurio tulisijassa tai hormissa – Määrän kehitys vuosina 2009–2020 (lähde: Pronto -tilasto).

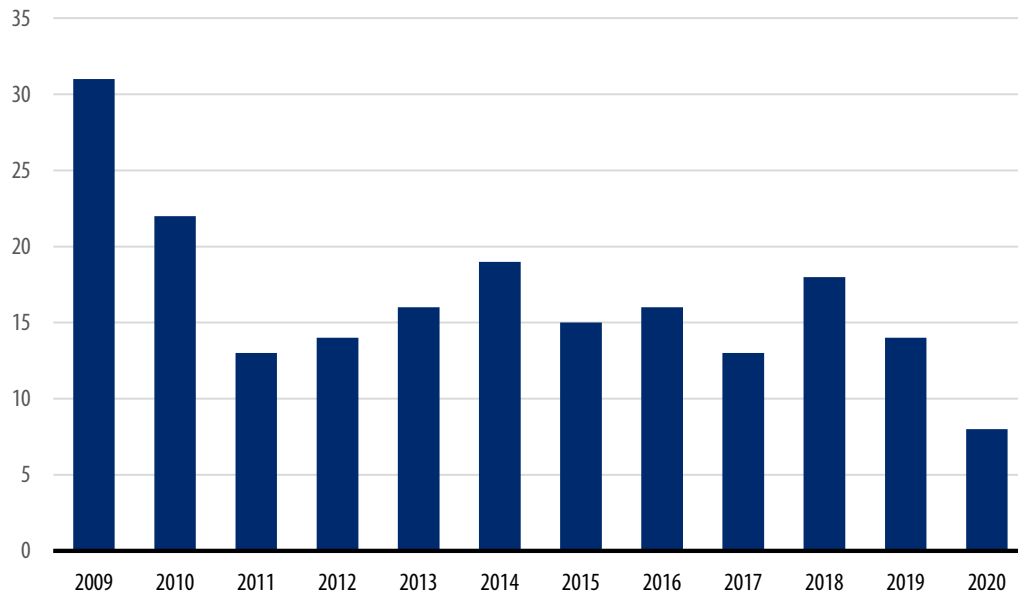
Kuvion 1 perusteella voidaan havaita, että nokipalojen pitkän aikavälin kehitys on ollut laskeva reilun kymmenen vuoden seurantajaksolla. Eniten nokipaloja on ollut vuonna 2010,

yhteensä 432 kappaletta. Vuonna 2020 nokipaloja tilastoitiin enää 256 kappaletta. Eri-tyisesti vuodet 2009 ja 2010 erottuvat muista vuosista, eikä yhtä selkeää trendinlaskua ole havaittavissa, mikäli aineistoa palojen määrän kehitystä tarkastellaan vuodesta 2011 alkaen.⁶ Sen sijaan tulisijassa ja savuhormissa olevaan vaurioon liittyvien palojen kohdalla ei ole havaittavissa selkeää trendinmuutosta (kuvio 2). Keskimäärin näitä paloja on ollut 94 kappaletta vuodessa. Kun molempia syttymissyitä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena, havaitaan kyseisten rakennuspalojen määrän olleen laskusuuntainen (kuvio 3). Tämä johtuu nokipalojen laskevasta trendistä, sillä nokipalot kattavat tulisijassa tai hormissa olevasta vauriosta johtuviin paloihin verrattuna suuremman osan paloista, joihin nuohouksella voidaan vaikuttaa. Vuodet 2009 ja 2010 kuitenkin erottuvat korkeampina rakennuspalojen määrinä myös kokonaismäärien tarkastelussa ja näiden vuosien jälkeen vuosikoh- taisissa määrissä ei ole havaittavissa selkeää laskevaa trendiä.

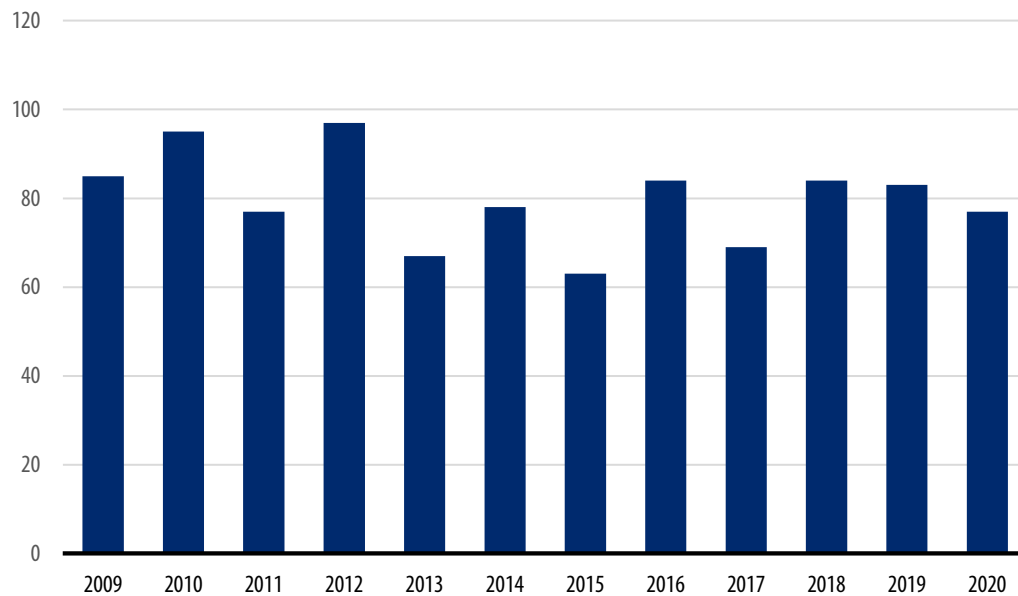
Tulipalon syttymissyitä eriteltäessä on otettava huomioon, että nokipalot eivät ole tilas- tojen perusteella yhtä vaarallisia tulisijassa tai hormissa olevasta vauriosta johtuviin paloi- hin verrattuna. Vuosina 2009–2020 nokipaloista ainoastaan viisi prosenttia luokiteltiin rakennuspaloksi, jossa palo oli levinnyt syttymiskohdastaan. Sen sijaan tulisijassa tai hor- missa olevasta vauriosta johtuvissa paloissa yli 80 prosentissa tapauksista palo oli levin- nyt syttymiskohdastaan. Näin ollen rakennuspalojen ja rakennuspalovaarojen yhteen- laskettu kehitys ei vielä välttämättä kerro kaikkea informaatiota rakennusten palotur- vallisuudesta. Näin ollen vuosikohtaista kehitystä on syytä tarkastella myös keskittyen ainoastaan rakennuspaloihin.

6 Pronto tilastojen syyluokituksiin tehtiin muutos vuoden 2009 alusta lukien, tämä voi osaltaan selittää vuo- sien 2009 ja 2010 ”piikkejä”. On syytä huomata, että Prontoon kirjataan ainoastaan ne nokipalot, joista on ilmoi- tettu pelastuslaitokselle eli käytännössä on soitettu hätäkeskukseen. Tosiasiassa nokipaloja on tilastoituja enem- män. Koska nokipalot useimmiten pysyvät hormissa – ja kenties kohina on vain hieman normaalia äänekkäämpää –, ei niitä edes tajuta nokipaloiksi. Nuohoojat havaitsivat nuohouksen yhteydessä, että jossain vaiheessa on ollut nokipalo.

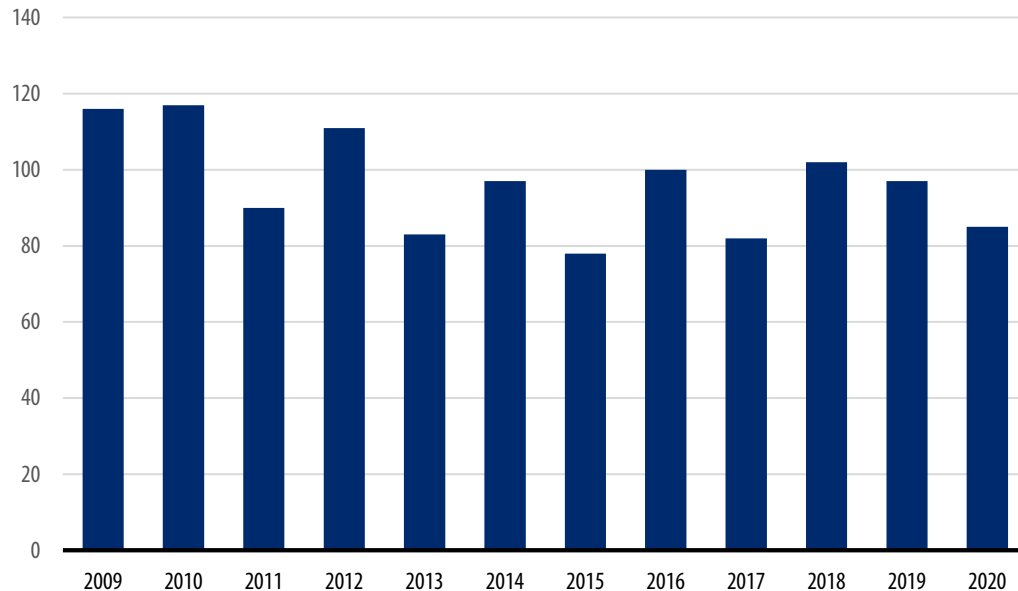
Kuvio 4. Nokipaloihin liittyvien rakennuspalojen määrän kehitys vuosina 2009–2020 (lähde: Pronto -tilasto).

Kuvio 5. Vaurioon tulisijassa tai hormissa liittyvien rakennuspalojen kehitys vuosina 2009–2020 (lähde: Pronto -tilasto).

Kuvio 6. Nokipaloihin sekä vaurioon tulisijassa tai hormissa liittyvien rakennuspalojen kehitys vuosina 2009–2020 (lähde: Pronto -tilasto).

Kuviossa 4 esitettyjen tietojen perusteella voidaan päätellä, että myös nokipaloihin liittyvissä rakennuspalojen määrissä vuodet 2009 ja 2010 erottuvat muista vuosista. Lukumäärä oli suurin vuonna 2009, yhteensä 31 kappaletta. Vaikka palojen määrä on pienin vuonna 2020 (kahdeksan kappaletta), ei palojen määrissä ole havaittavissa selkeää laskua vuodesta 2011 alkaen tarkasteltuna. Kuvion 4 havaintoja tulkittaessa on kuitenkin otettava huomioon, että nokipaloista johtuvat rakennuspalojen määrät ovat vuositasolla varsin pieniä. Näin ollen myös satunnaisvaihtelun vaikutus voi vuosikohtaisessa tarkastelussa olla merkittävä. Vaurioon tulisijassa tai hormissa liittyvien rakennuspalojen osalta ei ole havaittavissa ajan suhteen tapahtuneita muutoksia (kuvio 5). Lukumäärät ovat vaihdelleet 63 ja 97 rakennuspalon välillä, vuosikohtaisen keskiarvon ollessa 80 rakennuspaloa. Kun nokipaloista sekä vauriosta tulisijassa tai hormissa johtuvia rakennuspaloja tarkastellaan kokonaisuutena, vaikuttaisi trendi olevan hienoisesti laskusuuntainen vuodesta 2009 alkaen tarkasteltuna (kuvio 6). Laskusuuntaisuus johtuu kuitenkin vuosien 2009 ja 2010 suuremmista määristä muihin vuosiin verrattuna.

Kaiken kaikkiaan vaikuttaisi siltä, että vuodet 2009 ja 2010 erottuvat muista vuosista erityisesti nokipalojen osalta. On kuitenkin todettava, että edellä esitetyn aineiston perusteella ei voida tehdä juurikaan päätelmiä kilpailun vapauttamisen vaikutuksista paloturvallisuuteen. Suurin osa toimijoista siirtyi vapaan kilpailun piiriin vasta vuonna 2019, eikä mahdollisten vaikutusten voida olettaa näkyvän rakennuspalojen määrän kehityksessä vielä vuoden aikajänteellä. Yksi mahdollisuus kilpailun vapauttamisen vaikutusten analysointiin

olisi ollut verrata ennen vuotta 2019 vapaan kilpailun piiriin siirtyneitä alueita piirinuohouksen piirissä olleisiin alueisiin. Tässä tapauksessa ongelmana olisi kuitenkin ollut havaintojen vähäinen määrä erityisesti vapaan kilpailun piirissä olleiden alueiden osalta. Alueita myös siirtyi vapaan kilpailun piiriin vähitellen pitkin 2010-lukua, mikä hankaloittaa osaltaan aikasarjojen muodostamista.

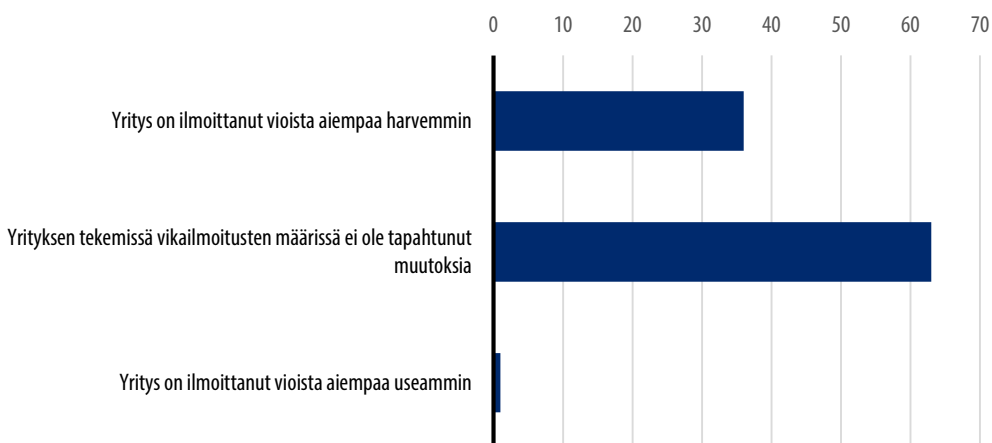
3.2 Nuohoojien ja pelastuslaitosten näkemys paloturvallisuudesta

Enemmistö yrityksistä katsoo, ettei vikailmoitusten määrässä ole tapahtunut muutoksia

Yrityskyselyssä nuohousyrittäjiltä tiedusteltiin tulisijoissa tai hormoneissa havaittujen vikojen ilmoittamista pelastuslaitoksille. Tarkoituksena oli kartoittaa nuohoojien kokemuksia vuoden 2019 lakimuutoksen osalta.

Kuvio 7. Tulisijoissa ja hormoneissa havaittujen vikojen ilmoittaminen pelastuslaitoksille. Yrityskyselyn tulokset.

Valitse seuraavista vaihtoehdoista se, joka kuvaa parhaiten yrityksenne toimintaa tulisijoissa tai savuhormeissa havaittujen vikojen ilmoittamisessa pelastuslaitoksille kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) jälkeen: % (N = 81)

Kuviosta 7 voidaan havaita, että havaintojen määrä on 118 sijaan 81. Tämä johtuu siitä, että kuvio on piirretty ainoastaan niiden vastausten perusteella, joissa nuohousyritys oli toiminut piirinuohousjärjestelmässä ennen lakimuutosta. Toisin sanoen, jo alun alkaen

vapaan kilpailun piirissä toimineiden yritysten sekä yritysten, jotka eivät olleet tarjonneet nuohouspalveluja ennen lakimuutosta vastauksia ei ole kuviossa esitetty. Tällä tavoin analyyysi voitiin kohdistaa paremmin itse lakimuutokseen, sillä vapaan kilpailun piirissä olleilla toimijoilla ei ole kokemusta vuoden 2019 lakimuutoksesta, eikä lakimuutoksen jälkeen perustetun yrityksen tilannetta voida verrata aikaan ennen lakimuutosta.⁷

Kuvion 7 perusteella suurimman osan (63 prosenttia) mukaan vikojen ilmoittamisissa ei ole tapahtunut muutoksia. Kuitenkin jopa 36 prosenttia vastanneista koki ilmoittaneensa vioista harvemmin, verrattuna lakimuutosta edeltävään aikaan. Ainoastaan yksi vastaaja oli ilmoittanut vioista useammin. Toisin sanoen voidaan arvioida vikojen ilmoittamisen halukkuuden vähentyneen jonkin verran lainsäädäntöuudistuksen myötä. On huomattava, että pelastuslain uudistuksessa ei tullut muutosta nuohoojien velvollisuudesta ilmoittaa vikoja pelastuslaitoksille, vaan ilmoitusvelvollisuus säilyi entisellään. Jo aikaisemman lainsäädännön aikana havaittiin, että nuohoojien vikailmoitusten tekeminen pelastuslaitoksille vaihteli nuohoojien välillä paljon.

Eri tekijöiden osuutta yrityksen toimintaan vikailmoitusten tekemisessä tiedusteltiin myös avoimella kysymyksellä. Vastausten perusteella moni yrittäjä jättää tekemättä vikailmoituksen, koska he pelkäävät ilmoituksen johtavan asiakkaan menettämiseen. *"Pienet viat ilmoitetaan asiasta suullisesti asiakkaalle, asiakkaiden puolelta viranomaisille ilmoittaminen koetaan kiusalliseksi ja seuraava käyntikerta saatetaan tilata muualta."* Muutamissa vastauksissa tuotiinkin esille, että pienistä vioista saatetaan ilmoittaa asiakkaille suullisesti, mutta suuremmista vioista ollaan yhteydessä pelastuslaitoksiin. On syytä huomata, että pelastuslain 61 §:ssä säädetään, että nuohoustodistukseen on kirjattava havaitut viat ja puutteet.

Osa vastaajista on myös kokenut, että pelastuslaitoksilla ei ole välttämättä ollut kiinnostusta vikailmoituksia kohtaan tai pelastuslaitosten rooli nuohoustoiminnassa on vähentynyt. *"Epäilen ettei ilmoitetut viat/puutteet aiheuta toimenpiteitä pelastuslaitoksessa. Piiri- nuohousaikaan työntekijänä ollessani samoista vioista sai huomautella vuodesta toiseen."* Kaksi vastaajaa kertoi korjaavansa viat itse. Toinen vastaajista totesi yrityksen tekevän nuohouksen lisäksi korjaustöitä ja esille tulleet viat on korjattu yrityksen toimesta, jolloin ilmoitusta eri ole tarvinnut tehdä. Lisäksi kahdessa vastauksessa tuotiin esille epä tietoisuus siitä, kenelle tai missä muodossa vikailmoitukset tulisi toimittaa:

⁷ Osa kilpailun vapauttamiseen kohdistuvista kysymyksistä esitetään tässä raportissa poistetuilla havainnoilla. On kuitenkin syytä ottaa huomioon, että tulkinnot eivät minkään kysymyksen kohdalla juuri muuttuneet kaikki vastaukset sisältäneisiin tuloksiin verrattuna. Lisäksi syytä on todeta, että avovastaukset analysoitiin kaikki vastaukset huomioiden.

”Ei ole mitään sovittua reittiä ilmoituksille, ja on todella vaikeaa selvittää miten missäkin kunnassa ilmoitukset halutaan. Joissain kunnissa mikään sähköinen ilmoitus ei riitä, enkä nykypäivänä ala täyttämään mitään itsejäljentäviä paperilomakkeita ja toimittamaan paloasemalle, joten niissä kunnissa vähäisemmät ilmoitukset jäivät tekemättä.”

Pelastuslaitoksille tehtävien vikailmoitusten määrä väheni

Pelastuslaitosten edustajat kokivat, että piirinuohousjärjestelmästä luopumisen jälkeen pelastuslaitoksille tehtävien vikailmoitusten määrä on vähentynyt, vaikka *”nuohoojilla on velvollisuus ilmoittaa pelastuslaitoksille vakavista havaitsemistaan vaaroista. Meillä nämä ilmoitukset loppuivat tyystin piirinuohousjärjestelmän lakkauttamisen myötä”*. Vastajat toivat esille, että yhtenä syynä ilmoitusten vähenemiselle on se, että *”pelastuslaitos ei ole enää ”isäntä””*. Syyksi ilmoitusten vähenemiselle nähtiin myös se, että nuohoojat ottavat asian puheeksi asiakkaan kanssa ja asiakas hoitaa asian kuntoon. On syytä huomata, että ennen uudistustakin vikailmoitusten tekeminen vaihteli: Hallituksen esityksessä 64/2018 vp. todettiin, että nuohoojien vikailmoitusten tekeminen pelastuslaitoksille vaihtelee ja riippuu paljon yksittäisistä nuohoojista: *”Ilmoituksia on tullut huonosti jo aiemminkin”*.

Myös pelastuslaitoksilla tärkeäksi syyksi ilmoitusten vähenemiselle koettiin nuohousyrityksen pelko asiakkuuden menettämisestä, mikäli nuohooja ilmoittaa puutteista pelastuslaitokselle.

”Asiakkaiden menettämisen pelko. Puuttumiskynnys on korkea (eli pieniä vikoja ei ilmoiteta)”

”Osa Nuohoojista ei uskalla ilmoittaa puutteista, koska pelkäävät menettävänsä tällöin asiakkaan.”

”Olemme saaneet vastauksina nuohoojia haastatellessamme, että syy nuohousraporttien määrän vähyyteen johtuu joskus siitä, että jos he viestittävät puutteista pelastuslaitokselle, niin kyseinen kohde ei enää jatkossa halua ko. yrityksen palveluita.”

Osa pelastuslaitoksista on panostanut siihen, että nuohoojat ilmoittaisivat paremmin vioista. Lisäksi osa pelastuslaitoksista on helpottanut ilmoitusten tekemistä laatimalla valmiin ilmoituslomakkeen nettisivuille.

”Olemme olleet yhteydessä puhelimitse alueen nuohoojiin. Puhelinkeskusteluiden yhteydessä ollaan muistutettu nuohoojia lähettämään tarvittavat raportit havaituista puutteista pelastuslaitokselle.”

”Olemme vuodenvaihteessa lähettäneet kaikille yrityksille valmiin ilmoituslomakkeen ja kertoneet, että sama lomake löytyy myös meidän nettisivuilta.”

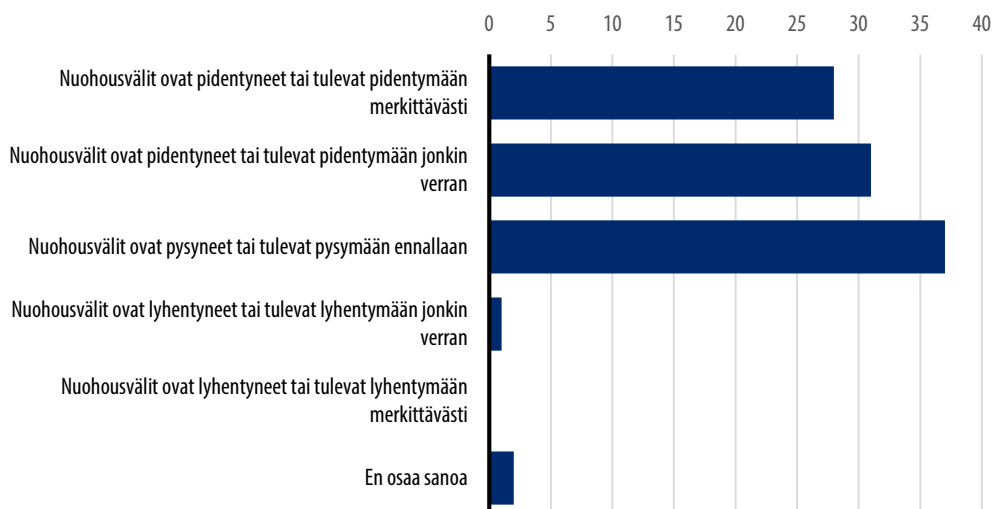
”Olemme selkeyttämässä ilmoitustapaa: jatkossa ilmoittaminen hoidetaan strukturoidulla lomakkeella.”

Suurin osa yrityksistä koki nuohousvälien pidentyneen

Nuohousyritysten kyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan näkemyksensä rakennusten tulisijojen ja savuhormien nuohousväleistä yleisellä tasolla lakimuutoksen jälkeen (ks. kuvio 8). Kyselyyn vastanneet katsoivat useimmin, että rakennusten tulisijojen ja savuhormien nuohousvälit yleisellä tasolla ovat pysyneet tai tulevat pysymään ennallaan (37 prosenttia). Enemmistö vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että nuohousvälit ovat pidentyneet tai tulevat pidentymään joko jonkin verran (31 prosenttia) tai merkittävästi (28 prosenttia). Hyvin harva katsoi nuohousvälien tulevan lyhentymään. Ainoastaan yksi vastaajista ei ollut sitä mieltä, että nuohousvälit ovat lyhentyneet tai tulevat lyhentymään merkittävästi ja ainoastaan yksi katsoi nuohousvälien lyhentyvän jonkin verran.

Kuvio 8. Rakennusten tulisijojen ja savuhormien nuohousvälit yleisellä tasolla. Yrityskyselyn tulokset.

Valitse seuraavista vaihtoehdoista se, joka kuvaa parhaiten rakennusten tulisijojen ja savuhormien nuohousvälejä yleisellä tasolla kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) jälkeen: % (N = 96)

Kyselyyn vastaavia yrityksiä pyydettiin kertomaan tarkemmin, kuinka he ovat kokeneet kilpailun vapauttamisen vaikuttaneen rakennusten tulisijojen ja savuhormien nuohousväleihin. Vastauksia saatiin yhteensä 68, joista suuressa osassa (28 kpl) korostui vastaajien näkemys nuohousvälien pidentymisestä. Vastauksissa käsiteltiin nuohousvälien pidentymistä tavallisesti yleisellä tasolla, mutta tuotiin esille myös erilaisia näkemyksiä taustalla olevista syistä, kuten töiden kasaantuminen syksyille, asiakkaiden määrän lisääntyminen sekä se, että kiinteistön omistajat pidentävät nuohousvälejä tarkoituksella. Lisäksi huomautettiin, että *”eihän kukaan voi tietää enää nuohousvälejä, kun tekijän voi vaihtaa vaikka joka kerta.”* Jotkut huomioivat myös koronavirusepidemian vaikutukset nuohousvälien pidentymiseen.

Monet vastaajat (20 kpl) käsittelivät myös erilaisia näkemyksiä siitä, että kiinteistön omistajat eivät ole tietoisia lakimuutoksesta seuraavista velvollisuuksista ja vaatimuksista. Vastauksissa tuotiin esille, että asiakkaat luulevat voivansa suorittaa nuohouksen itse tai kieltäytyvät nuohouksesta sanoen, ettei sille ole sinä vuonna tarvetta. Jotkut asiakkaat ovat olleet virheellisessä käsityksessä siitä, että he voivat päättää nuohousvälit itse. *”Nyt jo huomaa, että asukkaat eivät ymmärrä lakimuutosta, koska siitä ei ole tiedotettu edelleenkään tarpeeksi. Asukkaat kuvittelevat, että heidän tarvitsee nuohouttaa kun siltä tuntuu. Eli asukkaat määrittelevät itse mikä on sopiva väli nuohoukselle.”* Lisäksi muutamissa vastauksissa huomioitiin, että asiakkaat voivat unohtaa tilata nuohouksen, ellei nuohooja siitä erikseen soita tai muistavat nuohouksen muun muassa vasta silloin, kun takka ei enää vedä.

Pelastuslaitosten näkemykset nuohousveloitteen toteutumisesta olivat vaihtelevia

Pelastuslaitoksilla ei ollut yhteneväistä näkemystä, miten nuohousveloite toteutuu uuden järjestelmän aikana. Vaikka pelastuslaitokset lähettävät asukkaille itsearviointilomakkeen, jossa kysytään mm. nuohousveloitteen toteutumisesta, on yllättävää, miten vähän tietoja hyödynnetään pitkän aikavälin seurannassa pelastuslaitoksilla: *”Itsearviointilomakkeita ei ole hyödynnetty laitoksessamme nuohousveloitteiden toteutumisen arvioinnissa.”*

Pelastuslaitosten vastauksissa korostuivat näkemykset, että uudistus ei vaikuta nuohousveloitteen toteutumiseen ja toisaalta veloitteen toteutuminen on voinut laskea hieman. Näkemyksiä perustellaan kilpailutilanteen muutoksella (onko lisääntynyt vai vähentynyt), asukkaiden tietoisuudella ja yritysten markkinoinnin aktiivisuudella.

”Arvioin nuohousveloitteen toteutumisen hivenen parantuneen alueilla, joissa nuohouspalvelut voidaan tuottaa kustannustehokkaasti, koska palvelujen tarjontaa on tullut lisää. Vastaavasti alueille joissa palveluja ei voida tuottaa tehokkaasti, arvioin veloitteiden toteutumisen hivenen heikentyneen, koska alueille

ei ole tullut lisää tarjontaa ja osa aikaisemmista piirinuohoojista on vähentänyt aktiivista toimintaansa ko. alueilla.”

”Jos nuohooja ei ota yhteyttä asiakkaaseen, on täysin rakennuksen omistajan tai haltijan omalla vastuulla muistaa huolehtia lakisääteisestä nuohouksesta.”

”On ollut positiivista kuulla kuntalaisilta, että muutamat nuohousfirmat ovat oma-aloitteisesti ”laputtaneet” omakotitaloalueita ja ilmoittaneet, että alueella nuohotaan ko. firman toimesta silloin ja silloin.”

”Entisiltä piirinuohoojilta saadun palautteen mukaan heidän entinen asiakasmääränsä alueella on laskenut noin 40%, Ovat itse vastaavasti kasvattaneet asiakasmääriänsä laajentamalla entistä piirinuohousaluettaan.”

Pelastuslaitoksilta kysyttiin, minkälaisia toimenpiteitä he ovat tehneet, jotta nuohousvelvoite toteutuu paremmin. Osa pelastuslaitoksista ei ollut tehnyt erityisempiä toimenpiteitä piirinuohousjärjestelmästä luopumisen seurauksena: *”Ei erityisiä toimenpiteitä. Valvontaa ja viestintää”; ”Tiedottamista on tehty, muuta erityistä ei”*. Pelastuslaitokset reagoivat hyvin itsearviointilomakkeessa esitettyihin puutteisiin ja asukkaita kontaktoidaan aktiivisesti ilmoitusten perusteella. Myös nuohoojien ilmoituksiin reagoidaan aktiivisesti: *”Pelastuslaitos reagoi nuohoojilta tulleisiin ilmoituksiin 100 %:sti”*. Tämä näkemys on hieman riskitiriidassa nuohoojien näkemyksiin. Nuohoojista osan kokemusten mukaan pelastuslaitoksilla ei ole ollut kiinnostusta vikailmoituksia kohtaan

Vastaavasti osa pelastuslaitoksista oli aktiivisemmin pyrkinyt vaikuttamaan nuohousvelvoitteen toteutumiseen esimerkiksi sosiaalisen median ja erilaisten tapahtumien yhteydessä. Korona-aika on kuitenkin vaikeuttanut niin asukkaiden kuin yritysten kohtaamista pelastuslaitoksilla.

”Me olemme aktiivisia turvallisuusviestinnässä: muistutamme nuohouksesta mm. sosiaalisen median kanavillamme säännöllisesti. Erilaisissa tapahtumissa kunnittain, joissa olemme mukana, on nuohous usein myös yksi aiheista (pandemian vuoksi näitä ei viime vuonna paljoa ollut). Meidän nettisivuilta saa nuohouksesta tietoa. Itsearviointilomakkeiden valvonta hoidetaan loppuun ja jos nuohouksessa on ollut puute, varmistamme asiakkaalta, että se on hoidettu.”

”Olemme käynnistäneet sosiaalisen median viestintää nuohouksen osalta ja sen velvoitteisiin liittyen. Nettisivuiltamme löytyy oma osio ”Nuohous” jossa kerrotaan yleisiä periaatteita, ohjeita ja lakisääteisiä velvoitteita nuohoukseen liittyen. Nettisivuilta löytyy myös nuohoojien käyttöön tarkoitettu raportointilomake.”

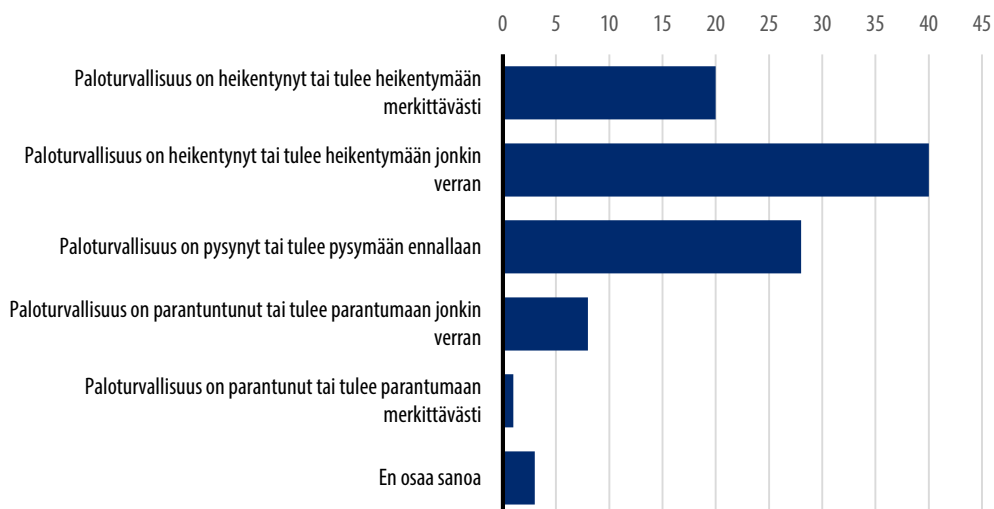
”Olemme viestineet nuohousvelvoitteesta verkkosivuilla, sosiaalisessa mediassa ja median kautta (tv, radio, lehdet). Olemme myös pitäneet nuohousuudistuksen jälkeen kaksi yhteistä koulutustilaisuutta, johon olemme kutsuneet kaikki alueen nuohoojat. Näissä on keskusteltu muiden asioiden ohella myös nuohousvelvoitteesta viestimisestä.”

Selkeä enemmistö yrityksistä katsoi rakennusten paloturvallisuuden heikentyvän

Nuohousyrityksiä pyydettiin kyselyssä kertomaan näkemyksensä rakennusten paloturvallisuudesta yleisellä tasolla lakimuutoksen jälkeen (ks. kuvio 9). Selkeä enemmistö kyselyn vastaajista katsoi, että lakimuutoksen jälkeen rakennusten paloturvallisuus yleisellä tasolla on heikentynyt tai tulee heikentymään jonkin verran (40 prosenttia) tai merkittävästi (20 prosenttia). Reilun neljäsosan mielestä (28 prosenttia) paloturvallisuus on kuitenkin pysynyt tai tulee pysymään ennallaan. Vastaajista yhdeksän (8 prosenttia) sen sijaan katsoi paloturvallisuuden parantuneen tai tulevan parantumaan jonkin verran ja ainoastaan yksi oli sitä mieltä, että paloturvallisuus on parantunut tai tulee parantumaan merkittävästi. Poistettaessa analyysistä vastaajat, jotka ovat ilmoittaneet aloittaneena nuohouspalvelujen tarjoamisen vasta lakimuutoksen jälkeen ei vastausten määrien keskinäisessä suhteessa tapahdu muutoksia. Ainut vastaus, jossa katsottiin paloturvallisuuden parantuneen tai parantuvan merkittävästi kuitenkin poistuu.

Kuvio 9. Rakennusten paloturvallisuus yleisellä tasolla. Yrityskyselyn tulokset.

Valitse seuraavista vaihtoehdoista se, joka kuvaa parhaiten rakennusten paloturvallisuutta yleisellä tasolla kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) jälkeen: % (N = 116)

Yrityksiä pyydettiin kertomaan tarkemmin, kuinka he ovat kokeneen kilpailun vapauttamisen vaikuttaneen rakennusten paloturvallisuuteen. Vastauksia saatiin yhteensä 70. Suuri osa vastaajista (30 kpl) korosti vastauksissaan nuohousvälien pidentymistä ja siitä aiheutuvaa heikentävää vaikutusta paloturvallisuuteen. Vastauksissa käsiteltiin nuohousvälien pidentymistä pääasiassa yleisellä tasolla, mutta muutamat korostivat syrjäseutujen kiinteistön omistajiin kohdistuvia haittoja, kun alueilta ei löydy välttämättä riittävästi nuohoojia sekä sitä, että kiinteistön omistajat unohtavat tilata nuohouksen vuosittain. *”Uskon, että monella paikkakunnalla syrjäseudun asukkaat ovat monesti se suurin kärsijä, sekä nuohousvälit siellä pidentyneet. Kuitenkin nämä syrjäseudun asukkaat tahtovat olla niitä, jotka tulisijoja paljon käyttävät. Nyt sinne «jumalan selän taakse» ei tahdo halukkaita nuohoojia yhden talon takia löytyä.”*

Myös tämän kysymyksen yhteydessä monet vastaajat (14 kpl) käsitelivät kiinteistön omistajien tietoisuuteen liittyviä puutteita lakimuutoksesta seuraavista vaatimuksista. Nuohousta ei pidetä välttämättä vuosittain tarpeellisena sekä ollaan väärinkäsityksessä siitä, että nuohousvälit voidaan päättää itse ja että lakimuutoksen jälkeen kiinteistön omistaja voi itse suorittaa nuohouksen. *”Nuohouksen lakisääteisyys on hämärtynyt, kun puhutaan nuohouksen vapauttamisesta kilpailulle. Moni kiinteistön omistaja ei pidä enää nuohousta tarpeellisena, ja tämä johtaa paloturvallisuuden heikkenemiseen.”* Muutamit vastaajat toivat esille huomioita nuohoojien toimintaan liittyvistä puutteista, kuten että *”työn laatu heikkenee kiireen vuoksi”*. Osaa mietityttää uusien alalle tulleiden nuohoojien ammattitaito ja se, että nuohoojien pätevyyttä kontrolloidaan vielä aikaisempaa vähemmän.

Joissakin vastauksissa käsiteltiin myös seurannan ja valvonnan puutteesta johtuvia haittoja paloturvallisuuteen, nokipalojen ja muiden vahinkojen lisääntymistä sekä huomioitiin, ettei pelastuslaitoksille välttämättä haluta ilmoittaa kiinteistöissä havaituista puutteista asiakkaan menettämisen pelossa. *”Palautteita palolaitokselle voidaan jättää tekemättä siinä pelossa ettei taloon päästä seuraavana vuonna.”* Toisaalta muutamissa vastauksissa tuotiin esille positiivisia huomioita lakimuutoksen vaikutuksesta paloturvallisuuteen kuten, että nuohoojat tekevät työnsä paremmin kilpailun vuoksi sekä valistavat asiakkaita nuohouksesta aikaisempaa paremmin.

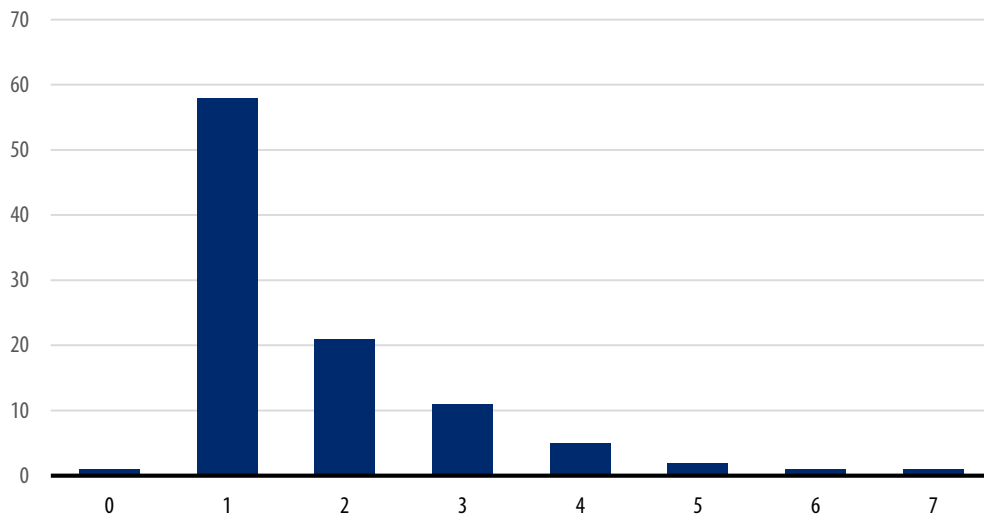
4 Yritysten henkilöstön määrä ja oppisopimusopiskelijat

Nuohoojien ja oppisopimusopiskelijoiden määrä yrityksissä

Nuohousyrityksiin kohdistetussa kyselyssä vastaajilta tiedusteltiin muutamia nuohousyritysten toimintaan liittyviä kysymyksiä. Kuviossa 10 on esitetty yritysten jakautuminen nuohousohjohtajien lukumäärän perusteella.

Kuvio 10. Nuohoojien lukumäärä yrityksissä. Yrityskyselyn tulokset.

Kuinka monta nuohoojaa yrityksessänne on tällä hetkellä? % (N = 118)

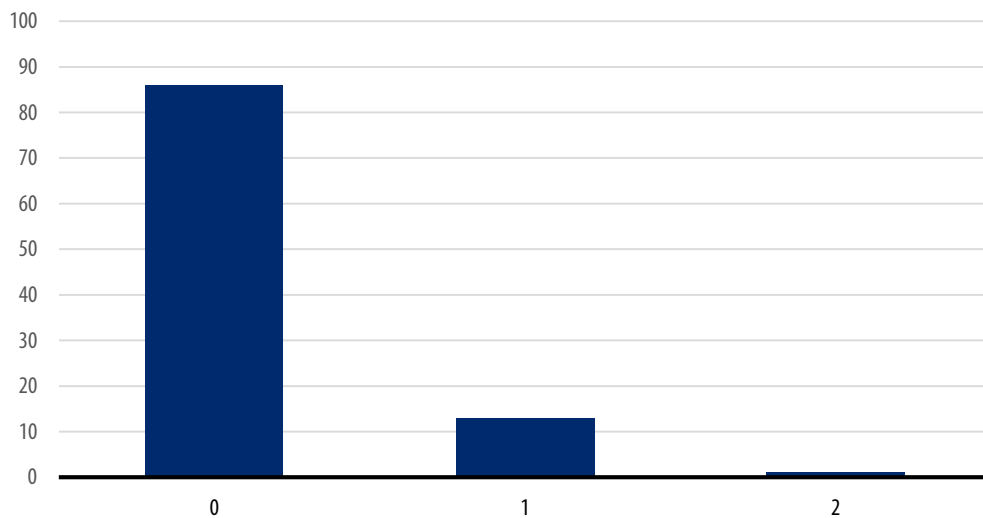

Suurin osa nuohousyrityksistä on vastausten perusteella yhden henkilön työllistäviä toimijoita. Tällaisia toimijoita on otoksen perusteella 58 prosenttia nuohousalan yrityksistä. Suomessa toimii jonkin verran myös useamman nuohoojan yrityksiä. Kuitenkin yritykset, jotka työllistävät enemmän kuin kolme nuohoojaa, ovat harvinaisia. Tällaisia yrityksiä oli 118 vastaajan joukossa vain yhdeksän prosenttia. Henkilöstömäärällä mitattuna suurin nuohousyritys työllisti yhteensä seitsemän nuohoojaa. Vastausten perusteella Suomessa toimii myös nuohousalan yritys, joka ei työllistä lainkaan nuohoojia. On vaikea arvioida, onko kyseessä näppäilyvirhe, vai onko tälle havainnolle olemassa jokin muu selitys.

Vastaajilta tiedusteltiin myös heidän yritystensä palveluksessa työskentelevien oppisopimusopiskelijoiden määrää. Kuviosta 11 havaitaan, että selkeästi suurin osa yrityksistä (86 prosenttia) ei vastaushetkellä työllistänyt yhtään oppisopimusopiskelijaa. Ainoastaan yksi yritys työllisti kaksi opiskelijaa. Oppisopimusopiskelijoiden tämänhetkinen työllistyminen on vahvasti yhteydessä yritysten henkilöstömäärään. Kuudestatoista oppisopimusopiskelijointa rekrytoineesta yrityksestä viisitoista oli suurempia kuin yhden nuohoojan yrityksiä. Oppisopimusopiskelijoille vaikuttaisi kuitenkin olevan jonkin verran kysyntää jatkossa, sillä 27 prosenttia yrityksistä aikoo rekrytoida opiskelijoita tulevaisuudessa. Näistä yrityksistä 41 prosenttia oli yhden nuohoojan yrityksiä. Tulosten perusteella myös yhden nuohoojan yrityksillä on jonkin verran halukkuutta oppisopimusopiskelijoiden palkkaamiseen.

Kuvio 11. Oppisopimusopiskelijoiden määrä nuohousyrityksissä. Yrityskyselyn tulokset.

Kuinka monta oppisopimusopiskelijaa yrityksessänne toimii tällä hetkellä? % (N = 114)

On kuitenkin muistettava, että selkeästi suurin osa vastaajista ei työllistä tällä hetkellä oppisopimusopiskelijoita, eikä aio heitä rekrytoida myöskään tulevaisuudessa. Oppisopimusopiskelijoiden rekrytoimiseen vaikuttavia seikkoja tiedusteltiin vastaajilta avoimella kysymyksellä. Yksi useissa vastauksissa esille noussut syy opiskelijoiden rekrytoimatta jättämiselle oli se, ettei heille ole yrityksessä yksinkertaisesti tarvetta. Töitä esimerkiksi koettiin olevan riittävästi yhdelle henkilölle. Tietyissä vastauksissa tuotiin esille positiivinen suhteutuminen opiskelijoihin, mutta todettiin, ettei rekrytoiminen ole tällä hetkellä ajankohtaista. Lisäksi oppisopimusopiskelijoiden kalleus mainittiin muutamissa vastauksissa. Palkan ei koettu olevan suhteessa siihen, että opiskelija ei saa lain mukaan tehdä töitä itsenäisesti. Eräs vastaaja toi esille oppisopimuksen sopimusehtojen joustamattomuuden

kysynnän määrään sopeuduttaessa: *”oppisopimus on määräaikainen sopimus, josta ei voi lomauttaa ja nykytilanteessa on vaikea ennustaa työtilausten määrää, palkka on joka tapauksessa maksettava, oli töitä tai ei...”*.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi opiskelijan koettiin muutamissa vastauksissa hidastavan työtahtia tai opiskelijan kouluttamisen koettiin vievän liikaa aikaa ja vaivaa. Osa yrittäjistä toi esille, että opiskelijoita voidaan palkata omasta tuttavapiiristä. Tällöin etuna voi olla muun muassa se, että yrittäjä tietää palkkaavansa luotettavan opiskelijan. Lisäksi omasta tuttavapiiristä rekrytoimisen etuna koettiin olevan riskittömyys kilpailijan kouluttamisesta. Uuden kilpailijan pelko mainittiinkin useissa vastauksissa. *”Työntekijät ovat kalliita sekä olisi mahdotonta tietää aloittavatko heti oman firman valmistuttuaan. Riskinä myös, että voisivat viedä osan asiakkaista siinä samalla.”*

Myönteistä suhteutumista oppisopimusopiskelijoiden rekrytoimiseen perusteltiin muutamissa vastauksissa kysynnän lisääntymisellä. *”Ainainen kiire. Joka vuosi uusia asiakkaita sen verran, ettei ehdi itse kaikkia tehdä, joten lisäkäsiä tarvitaan”*. Näin ollen ainakin muutama vastaaja on kokenut opiskelijan olevan ratkaisu lisäkysynnän tuomaan työmäärän kasvuun. Muilta osin vastauksissa mainittiin muun muassa halukkuus kouluttaa itselle jatkaja tai nuohoustöiden vähentäminen omalla kohdalla. Seuraavassa vastauksessa suhtauduttiin varsin positiivisesti oppisopimusopiskelijoihin:

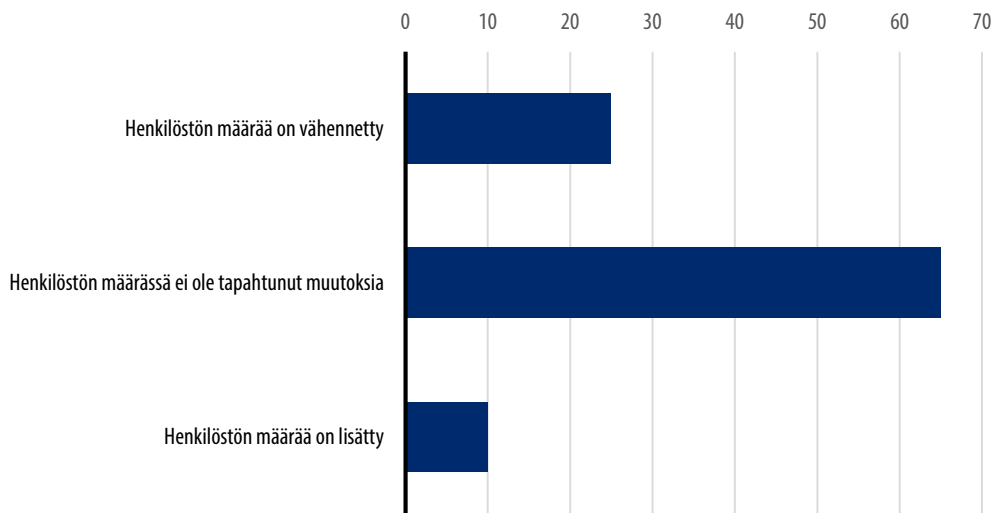
”Tämä on tietysti täysin riippuvainen työtilanteesta. Toivon, että joskus olen tilanteessa, jossa en yksin ehdi tehdä kaikkea ja tällöin olisi ajankohtaista palkata lisätöyövoimaa. Oppisopimus olisi sikäli hieno mahdollisuus, että silloin pystyisin alusta asti opettamaan yritykseni työtavat ja arvot alalla aloittavalle.”

Lakimuutoksella ei vaikutusta useimpien yritysten henkilöstömäärään

Kuvio 12 havainnollistaa henkilöstön määrän kehityksen kilpailun vapauttamisen jälkeen niiden yritysten kohdalla, jotka toimivat piirinuohoojina ennen lakimuutosta. Suurimmassa osassa yrityksistä (65 prosenttia) ei ole tapahtunut muutoksia henkilöstömäärässä. Joka neljäs yritys on vähentänyt ja joka kymmenes lisännyt henkilöstön määrää. Tulevaisuuden näkymät vaikuttavat olevan samoissa yrityksissä hieman valoisammat, sillä kysyttäessä henkilöstön määrän muutoksista tulevaisuudessa, enää vain 12 prosenttia arvioi henkilöstön määrää vähennettävän tulevaisuudessa ja joka viides arvioi määrän lisäävän. Tulevaisuuden näkymien jakauma on lähes identtinen, kun havaintoihin lisätään jo alun alkaen vapaan kilpailun piirissä olleet ja vasta kilpailun vapauttamisen jälkeen aloittaneet yritykset.

Kuvio 12. Henkilöstön määrä kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen jälkeen. Yrityskyselyn tulokset.

Valitse seuraavista vaihtoehdoista se, joka kuvaa parhaiten yrityksenne nuohouspalvelujen henkilöstön määrää kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) jälkeen: % (N = 81)

Yrittäjien näkemyksiä kilpailun vapauttamisen osuudesta yrityksen päätöksiin henkilöstön määrästä tiedusteltiin erillisellä kysymyksellä. Vastaukset jakaantuivat käytännössä tasan. 51 prosenttia ennen lakimuutosta piirinuohousjärjestelmässä olleista yrittäjistä koki kilpailun vapauttamisella olleen osuutta yrityksen henkilöstömäärään liittyvissä päätöksissä. Taulukossa 1 on kuvattu vastausten jakautuminen jaoteltuna sen mukaan, onko yrittäjä kokenut kilpailun vapauttamisella olleen osuutta yrityksen päätöksissä liittyen yrityksen henkilöstön määrään.

Taulukko 1. Kilpailun vapauttamisen vaikutus yrityksen päätöksissä liittyen henkilöstön määrään. Yrityskyselyn tulokset.

Onko kilpailun vapauttamisella ollut tai tuleeeko sillä olemaan osuutta yrityksenne päätöksissä liittyen yrityksen henkilöstön määrään?

Ei		Kyllä			
Henkilöstön määrää on vähennetty	Henkilöstön määrässä ei ole tapahtunut muutoksia	Henkilöstön määrää on lisätty	Henkilöstön määrää on vähennetty	Henkilöstön määrässä ei ole tapahtunut muutoksia	Henkilöstön määrää on lisätty
3 (8 %)	36 (92 %)	0 (0 %)	17 (41 %)	16 (39 %)	8 (20 %)
Henkilöstön määrää tullaan vähentämään	Henkilöstön määrässä ei tule tapahtumaan muutoksia	Henkilöstön määrää tullaan lisäämään	Henkilöstön määrää tullaan vähentämään	Henkilöstön määrässä ei tule tapahtumaan muutoksia	Henkilöstön määrää tullaan lisäämään
1 (3 %)	33 (85 %)	5 (13 %)	9 (22 %)	21 (51 %)	11 (27 %)

Taulukon perusteella henkilöstön määrässä ei ole tapahtunut tai tule tapahtumaan muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta muutoksia niiden yritysten kohdalla, jotka kokivat, ettei kilpailun vapauttamisella ole ollut osuutta henkilöstön määrään liittyvissä päätöksissä. Vaikuttaisi siis siltä, että kilpailun vapauttamisen lisäksi muilla tekijöillä ei ole ollut kovin suurta osuutta henkilöstön määrään liittyvissä päätöksissä.

Sen sijaan niiden yritysten kohdalla, jotka kokivat kilpailun vapauttamisella olleen osuutta henkilöstömääräpäätöksissä, oli sekä henkilöstön määrän vähentämiseen sekä lisäämiseen viitanneita vastauksia. Huomionarvioista on myös se, että muutamissa vastauksissa kilpailun vapauttamisella koettiin olevan osuutta henkilöstön määrään liittyvissä päätöksissä, mutta henkilöstön määrää ei kuitenkaan ollut vähennetty tai määrässä ei koettu tapahtuvan muutoksia myöskään tulevaisuudessa. Kaiken kaikkiaan vaikuttaisi siltä, että yrittäjien kokemuksiin pohjautuvan aineiston perusteella kilpailun vapauttamisen on koettu sekä vähentäneen että lisänneen henkilöstön määrää. Aineiston perusteella ei voida kuitenkaan todeta, että kilpailun vapauttamisella olisi ollut suuria vaikutuksia juuri tiettyyn suuntaan.

Yrittäjien henkilöstömääräpäätöksiin liittyviä tekijöitä tiedusteltiin myös avoimella kysymyksellä. Luonnollisesti useammassa vastauksessa nousi esiin kysynnän määrän merkitys sekä kysynnän lisääntymisen että vähentymisen näkökumista. Kahdessa vastauksessa tuotiin esille halukkuus palkata työvoimaa, mutta heidän kokemustensa mukaan nuohoojia ei ole saatavilla. Lisäksi muutamassa vastauksessa mainittiin halukkuus jatkaa töitä itsenäisesti: *”Jatkan yksin kuten ennenkin. Ikäni vaikuttaa, etten enää lisää yritykseni kokoa.”*

Muutama vastaaja toi myös esille muiden toimialojen merkityksen henkilöstön määrästä päätettäessä. Esimerkiksi yksi vastaaja totesi päätöksenteon riippuvan ilmanvaihtoon liittyvien puhdistusten määrän lisääntymisestä. Eräissä toisessa vastauksessa mainittiin, että yritys oli panostanut nuohouksen lisäksi muuhun liiketoimintaan, jolla yrittäjä varmisti töiden riittävyyden tulevaisuudessa. Hänen mukaansa nuohous ei ole vaikuttanut työntekijöiden määrään. Sama vastaaja vastasi kuitenkin aiemmin, että yrityksen henkilöstön määrää tullaan lisäämään. Tämän vastauksen perusteella voidaankin päätellä, että vaikka vastaajia ohjeistettiin vastaamaan henkilöstömäärien kehitykseen liittyviin kysymyksiin (kuten myös useaan muuhun kyselylomakkeen kysymykseen) nimenomaan nuohouksen näkökulmasta, on osa vastaajista saattanut vastata kysymyksiin myös muiden yrityksen toimialojen näkökulmasta.

5 Nuohouspalvelujen tarjoaminen

Kilpailun vapauttamisella vaikutusta alalletulopäätökseen

Kyselyyn vastanneista 118 yrityksestä 23 (20 prosenttia) ilmoitti tarjonneensa nuohouspalveluja vasta kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen jälkeen. Loput 95 yritystä oli siis tarjonnut nuohouspalveluja jo ennen vuoden 2019 lakimuutosta. Näistä 23 yrityksestä 19 vastasi kilpailun vapauttamisen vaikuttaneen alalletulopäätökseen. Vaikuttaisi siis siltä, että kilpailun vapauttaminen on toiminut kannustimena perustaa uusi nuohousalan yritys. Avovastausten perusteella tuotiin esille aikaisemman, monopoliasemaan perustuneen, piirinuohousjärjestelmän lakkaamisen olleen alalletulopäätöksen taustalla. Muutamassa vastauksessa todettiin myös nykyisen yrittäjän toimineen ennen lakimuutosta piirinuohoojan työntekijänä.

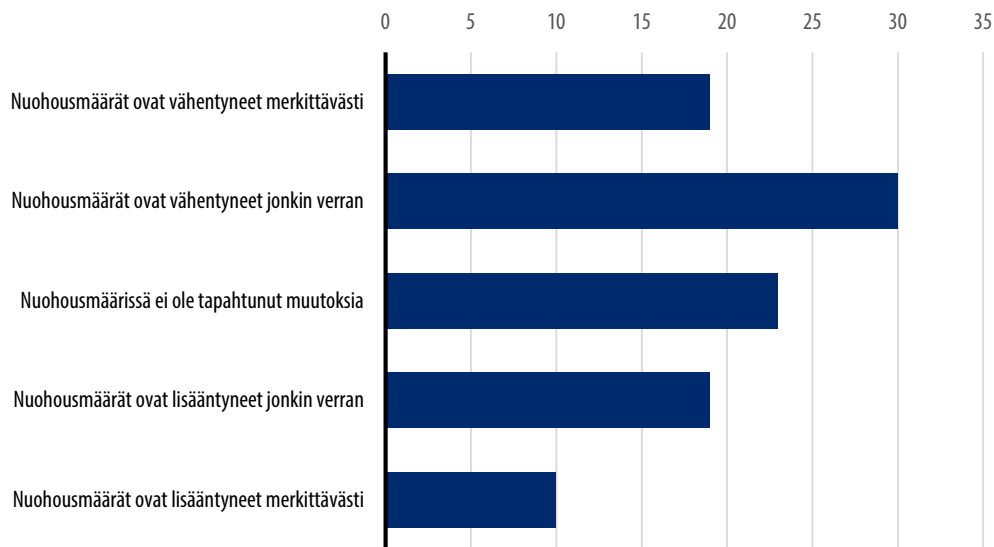
”Yksinkertaisuudessaan alalle oli mahdotonta tulla ilman kilpailun vapauttamista. Yrityksen toki sai perustaa, mutta missäpä olisit töitä tehnyt, kun piirinuohoojilla oli monopoliasema sekä alueet kilpailutettiin esimerkiksi aluetuntemuksen ja työkokemuksen mukaan.”

Kyselyssä tiedusteltiin myös järjestelmää, jonka piirissä yritys pääasiassa toimi ennen vuoden 2019 lakimuutosta. Suurin osa vastaajista oli toiminut piirinuohousjärjestelmässä ennen kilpailun vapauttamista. Vain 11 yritystä oli toiminut jo alun alkaen vapaan kilpailun piirissä. Tämä tarkoittaa sitä, että vähäisestä havaintomäärästä johtuen, tämän selvityksen puitteissa ei voida tehdä vertailua piirinuohous- ja vapaan kilpailun alueiden kesken.

Nuohousmäärien kehitys lakimuutoksen jälkeen

Kuvio 13. Yrityskohtaiset nuohousmäärät kilpailun vapauttamisen jälkeen. Yrityskyselyn tulokset.

Valitse seuraavista vaihtoehdoista se, joka kuvaa parhaiten yrityksenne nuohousmääriä kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) jälkeen: % (N = 80)

Kuviossa 13 on esitetty nuohousmäärissä tapahtuneet muutokset kilpailun vapauttamisen jälkeen yrittäjien kokemusten mukaan. Havainnoista on poistettu niiden yrittäjien vastaukset, jotka toimivat jo alun alkaen vapaan kilpailun piirissä tai ovat perustaneet nuohousyrityksen vasta kilpailun vapauttamisen jälkeen. Toisin sanoen havainnot kuvaavat niiden yrittäjien kokemuksia, jotka toimivat piirinuohoojina ennen lakimuutosta. Entisistä piirinuohoojista noin puolet (49 prosenttia) on kokenut nuohousmäärien laskeneen *vähintään jonkin verran*. Heistä 19 prosenttia vastasi vähentymisen olleen merkittävä. 23 prosentin mielestä määrissä ei ole tapahtunut muutoksia. Kuitenkin 29 prosenttia yrityksistä on kokenut nuohousmäärien lisääntyneen *vähintään jonkin verran*.

Tarkasteltaessa vain niiden yrittäjien vastauksia (18 kappaletta), jotka ilmoittivat aloittaneensa nuohouspalvelujen tarjoamisen vasta kilpailun vapauttamisen jälkeen, havaitaan ainoastaan neljän vastaajan kokeneen nuohousmäärien vähentyneen jonkin verran. Tasan puolet vastaajista koki nuohousmäärien lisääntyneen jonkin verran. Vaikka 18 havainnon perusteella on mahdotonta tehdä kovinkaan pitkälle meneviä johtopäätöksiä, on mahdollista, että monilla uusilla yrityksillä nuohousmäärien kehitys on ollut nousujohteinen kilpailun vapauttamisen jälkeen.

Edellä esitettyjen tulosten tulkinnoissa täytyy kuitenkin muistaa se, että analyysin perusteella ei voida ottaa kantaa siihen, mitä nuohousten kokonaismäärille on tapahtunut. On siis mahdotonta sanoa, missä määrin esimerkiksi nuohousmäärien vähentyminen on johtunut nuohousvälien pidentymisestä ja missä määrin uusien yrittäjien mukaantulosta markkinoille. On myös huomioitava, että nuohousmäärien vähentyminen yhdellä yrityksellä voi tarkoittaa määrien lisääntymistä jollain toisella yrityksellä. Avoimella kysymyksellä tiedusteltiin tarkemmin yrittäjien kokemuksia nuohousmäärien kehitykseen liittyviä asioita. Vaikka avovastaustenkaan perusteella ei voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä nuohouksen kokonaismäärien kehityksestä, antavat ne lisätietoa nuohoojien kokemuksista toimialalla tapahtuneista muutoksista.

Useassa vastauksessa tuotiin esille nuohousmäärien lisääntynyt kysyntä aikaisempaa laajemmalla alueella. Tilauksia on tullut yrittäjille naapurikunnista yli vanhan piirirajan. *”Paljon tullut yhteydenottoja yli vanhan piirirajan. Jonkin verran ollut tyytymättömyyttä entiseen piirinuohoukseen ja haluavat toisen.”* Tietyissä tapauksissa kysyntä laajemmalla alueella on voinut johtua muun muassa entisen piirinuohoojan eläköitymisen takia. Kysynnän alueellinen laajentuminen voi osaltaan näkyä myös lisääntyneinä ajokilometreinä. Muutama vastaaja toikin esille siirtymisen paikasta toiseen lisääntyneen lakiuudistuksen myötä. Tämä voi vastausten mukaan näkyä hinnankorotuspaineina tulevaisuudessa ja itse nuohoukseen käytettävän työajan vähentymisenä.

”Ennen kuljettiin alue kerrallaan ja siirtymät oli lyhyitä, nyt juostaan tilausten perässä ja talojen väli on keskimäärin 10–20 kilometriä. Ratissa kuluu enemmän aikaa päivässä ja se aika on pois itse nuohoustyöstä.”

Myös nuohousvälien harventuminen mainittiin useammassa vastauksessa. Muutama yrittäjä epäili harventumisen johtuneen valvonnan puutteesta, jonka asiakkaat myös tiedostavat. Muutaman vastaajan mukaan osa asiakkaista myös luulee nuohouksen lakisääteisyiden kumoutuneen lakiuudistuksen myötä. Edellä mainittujen lisäksi muutamassa vastauksessa mainittiin nuohouksen keskittyneen syksyyn ja koronapandemian vähentäneen nuohousmääriä. Kaksi vastaajaa toi myös esille entisen piirinuohoojan toiminnan asiakkaiden saantia hankaloittavana tekijänä.

”Aloitin yritystoiminnan 2020 tammikuussa. Asiakkaiden saanti on ollut hankalaa, koska vanhoista piirinuohoojista suurin osa edelleen jakaa ajallisia nuohousilmoituksia asiakkaille. Tämä poistaa asiakkailta omatoimisuuden hankkia nuohooja itse. Tällöin asiakas saattaisi ottaa yhteyttä esimerkiksi minuun.”

Moni yrittäjä koki lakimuutoksen vaikuttaneen nuohouspalvelujen markkinointiin

Yrittäjiltä tiedusteltiin kilpailun vapauttamiseen liittyviä asioita myös nuohouspalvelujen markkinoinnin näkökulmasta. Noin puolet ennen lakimuutosta piirinuohousjärjestelmässä olleista vastaajista (49 prosenttia) kokee, että markkinoinnissa ei ole tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen jälkeen. Vastaavasti 51 prosenttia kokee markkinoinnissa tapahtuneen tai tulevan tapahtumaan merkittäviä muutoksia. Kysyttäessä kilpailun vapauttamisen vaikutusta yritysten markkinointipäätöksissä, 58 prosenttia vastaajista kokee kilpailun vapauttamisella olleen tai tulevan olemaan osuutta markkinointipäätöksiin.

Taulukosta 2 voidaan havaita, että alalla tapahtuneet merkittävät muutokset markkinoinnissa liittyvät nuohousyrittäjien kokemusten mukaan kilpailun vapauttamiseen. Niistä vastaajista, joiden mukaan kilpailun vapauttamisella ei ole ollut tai tule olemaan osuutta yrityksen päätöksissä liittyen nuohouspalvelujen markkinointiin, ainoastaan yhden mukaan yrityksessä on tehty tai tullaan tekemään merkittäviä muutoksia markkinoinnissa. Näin ollen, kilpailun vapauttamisen lisäksi ei vaikuta olleen muita tekijöitä, jotka olisivat näkyneet yritysten markkinointipäätöksissä. Sen sijaan niiden vastaajien osalta, joiden mukaan kilpailun vapauttamisella on osuutta markkinointiin, 40 toteaa muutosten olevan merkittäviä. Kaiken kaikkiaan moni yrittäjä vaikuttaa kokeneen lakimuutoksen muuttaneen yrityksen markkinointia.

Taulukko 2. Kilpailun vapauttamisen vaikutus nuohouspalvelujen markkinointiin. Yrityskyselyn tulokset.

Onko kilpailun vapauttamisella ollut tai tuleeeko sillä olemaan osuutta yrityksenne päätöksissä liittyen nuohouspalvelujen markkinointiin?

Ei		Kyllä	
Markkinoinnissa ei ole tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia	Markkinoinnissa on tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia	Markkinoinnissa ei ole tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia	Markkinoinnissa on tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia
33 (97 %)	1 (3 %)	7 (15 %)	40 (85 %)

Markkinointipäätöksiin vaikuttavia tekijöitä avattiin jonkin verran avovastauksissa. Muutama vastaaja totesi, ettei markkinoinnille ole tarvetta, sillä kysyntää riittää ilman markkinointiakin. *"Piirinuohoojana olin monia vuosia ja nyt yritän selvittää vanhoista asiakkaitani, jotka olivat tutuiksi tulleet. Monet uudet kyselyt olen torpannut tai siirtänyt muille kollegoille."* Entisen piirinuohousjärjestelmän katsottiin muutamassa vastauksessa hankaloittavan oman yrityksen markkinointia. Tämä saattoi näkyä muun muassa vanhan

piirinuohoojan tapana jättää nuohousilmoituksia entisen piirinuohousalueensa asukkaille. Lisäksi eräs vastaaja koki asiakkaiden etsimisen olevan hankalaa, koska asiakkaat eivät halua helposti muuttaa palveluntarjoajaa. Muutama yrittäjä toi myös esille, että kilpailun vapautuessa markkinointiin on ollut tarpeellista panostaa. Vastausten perusteella piirinuohousjärjestelmän aikana asiakkaille oli esimerkiksi selvää, kuka toimii oman alueensa nuohoojana. Kilpailun vapauduttua markkinointiin on käytetty resursseja, sillä yritysten tunnettavuutta on koettu tarpeelliseksi lisätä.

Kuluttaja-asiamies lähetti nuohousyrityksille ohjauskirjeen 9.3.2021 (KKV/128/14.08.01.05/2021) koskien nuohouksen markkinointia. Kuluttaja-asiamiehen mukaan nuohouskilpailun avaamisen kannalta on tärkeää, että sekä alueella aiemmin toimineet nuohousalan yrittäjät että mahdolliset uudet toimijat ovat markkinoinnin osalta tasaveroisessa asemassa. Markkinoinnissa ei saa käyttää sellaisia menettelytapoja, jotka rajoittavat kuluttajien valinnan mahdollisuuksia sopimattomalla tavalla. Aluehallintovirastot (AVI) keräsivät vuoden 2020 jälkipuoliskolla Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimeksiannosta nuohousyritysten markkinointia koskevaa aineistoa. Puutteita markkinoinnissa havaittiin hinnaston puuttumisena yrityksen verkkosivuilta, piirinuohousajalta peräisin olevan ”nuohousilmoituksen” käyttönä edelleen, nuohousajan ilmoittamisena kuluttajalle siten, että hänen edellytetään peruuttavan ajan, jos aika ei hänelle sovi, ja nuohouksen hinnan ilmoittamisessa ennen kuin nuohouksesta sovitaan.

Ohjauskirjeessä tuodaan esille, että hinnastossa on esitettävä nuohouspalveluiden myyntihinnat tai, jos täsmällisiä myyntihintoja ei voida esittää, tiedot hintojen määräytymisperusteista. Hinnat on ilmoitettava kuluttajille alv:n sisältävinä kokonaishintoina. Palveluhinnasto on esitettävä siten, että se on verkkosivuilla kuluttajan helposti havaittavissa. Lisäksi ohjauskirjeessä tuodaan esille, että piirinuohousjärjestelmästä luopuminen merkitsi nuohouksen markkinoinnin kannalta sitä, ettei kuluttajille voida enää jakaa ”nuohousilmoituksiksi” otsikoituja mainoksia. Tämä perustuu vaatimukseen siitä, että markkinoinnista on aina käytävä ilmi, että kyse on yrityksen markkinoinnista (kuluttajansuojalain 2 luvun 4 §), eikä markkinointi saa siten olla sekoitettavissa esimerkiksi viranomaistoiminnassa lähetettäviin ilmoituksiin. ”Nuohousilmoitus” antaa kuluttajille harhaanjohtavan vaikutelman siitä, että lakisääteinen nuohouspalvelu olisi hankittava juuri ilmoituksen jakaneelta yritykseltä, jollaista velvoitetta piirinuohouksen jälkeisenä aikana ei kuitenkaan ole.

Ohjauskirjeessä muistutetaan yrityksiä, että nuohousaika ei voida ilmoittaa kuluttajalle siten, että hänen edellytetään peruuttavan ajan, jos aika ei hänelle sovi. Osa nuohousyrityksistä merkitsee postilaatikoihin jakamiinsa mainoksiin päivän ja kellonajan, jolloin nuohooja ilmoittaa tulevansa tekemään nuohouksen ja kuluttajan edellytetään ilmoittavan, jollei ilmoitettu aika hänelle sovi. Lisäksi yrityksiä muistutetaan, että kun nuohousta koskeva sopimus koti- tai etämyynnissä tehdään, nuohousyrityksellä on velvollisuus antaa kuluttajalle ennakolta tieto muun muassa nuohouksen hinnasta. Hinta voidaan ilmoittaa

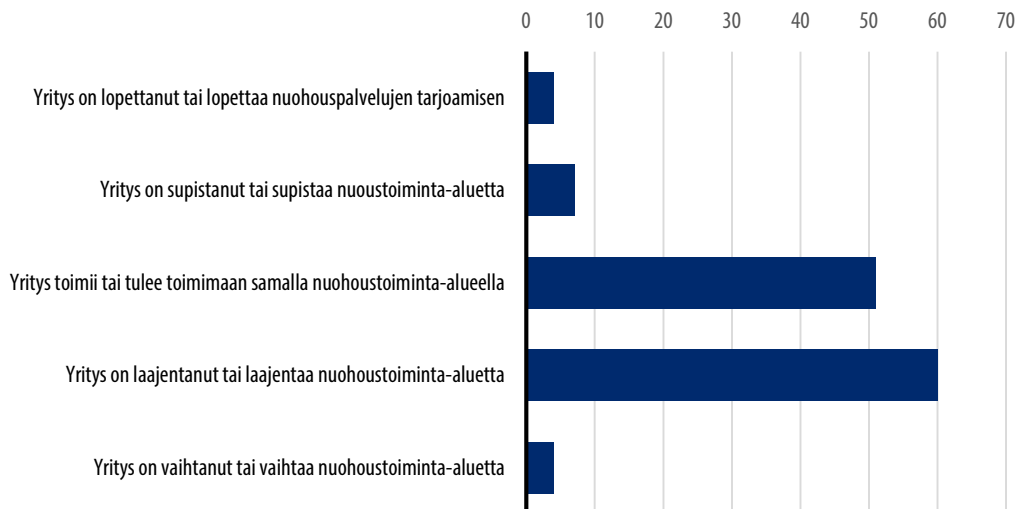
esimerkiksi silloin, kun kuluttajan kanssa sovitaan nuohouksesta puhelimesta tai sähköpostilla tai jos nuohooja tekee kotimyyntiä kuluttajien kiinteistöillä, antamalla kuluttajalle hinnastonsa ennen kuin nuohouspalvelusta kuluttajan kanssa sovitaan. Lisäksi yritysten on otettava huomioon, että jos nuohousyrityksellä on verkkosivut, sivuilla on oltava tarjottavia palveluita koskeva hinnasto. Hinnastossa on esitettävä nuohouspalveluiden arvonalisäverolliset myyntihinnat ja siltä osin kuin täsmällisiä myyntihintoja ei voida esittää, tiedot hintojen määräytymisperusteista.

Useimmat yritykset ovat laajentaneet nuohoustoiminta-alueetta

Kuviossa 14 on esitetty tulokset liittyen kysymykseen nuohoustoiminta-alueesta. Kysymyksen kohdalla on otettava huomioon, että vastaajat saivat valita useamman sopivan vaihtoehdon. Tietyissä tapauksissa nuohoojat vastasivatkin useampaan vaihtoehtoon. Esimerkiksi tietyissä vastauksissa yrityksen mainittiin toimivan tai tulevan toimimaan samalla nuohoustoiminta-alueella sekä yrityksen laajentaneen tai tulevan laajentamaan aluettaan. Näissä tapauksissa tilanne voi olla esimerkiksi se, että yritys on toiminut kilpailun vapauttamisen jälkeen samalla toiminta-alueella, mutta on aikeissa laajentaa aluettaan myöhemmin. Vastausten perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että nuohouspalvelujen tarjoamisen lopettaminen, toiminta-alueen supistaminen ja toiminta-alueen vaihtaminen ei ole ollut tai tule olemaan kovin yleistä. Lopettamiseen ja toiminta-alueen vaihtamiseen liittyviä vastauksia saatiin vain neljältä prosentilta yrittäjistä ja toiminta-alueen supistamiseen liittyviä vastauksia seitsemältä prosentilta yrittäjistä. Sen sijaan 51 prosenttia yrittäjistä on toiminut tai tulee toimimaan samalla nuohoustoiminta-alueella. Kuitenkin 60 prosenttia ilmoitti laajentaneensa tai tulevan laajentamaan toiminta-alueettaan. Vastausten perusteella voidaankin päätellä, että toiminta-alueen laajentaminen on ollut varsin yleistä kilpailun vapauttamisen jälkeen.

Kuvio 14. Kilpailun vapauttamisen jälkeiset muutokset nuohoustoiminta-alueessa. Yrityskyselyn tulokset.

Valitse seuraavista vaihtoehdoista ne, jotka kuvaavat parhaiten yrityksenne toimintaa nuohouspalvelujen tarjoamisen osalta kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) jälkeen? % N = 81)

Yhteensä 68 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että kilpailun vapauttamisella on ollut tai tulee olemaan osuutta yrityksen päätöksissä liittyen nuohoustoiminta-alueeseen. Vastausten jakautuminen on kuvattu taulukossa 3. Taulukon perusteella voidaan päätellä, että suurin osa niistä vastaajista, jotka eivät koe kilpailun vapauttamisella olevan osuutta päätöksiin nuohoustoiminta-alueesta, ovat toimineet tai tulevat toimimaan samalla toiminta-alueella. Tästä voidaan päätellä, että kilpailun vapauttamisen lisäksi muilla tekijöillä ei vaikuta olleen suurta osuutta nuohoustoiminta-alueeseen liittyvissä päätöksissä. Sen sijaan niiden vastaajien osalta, jotka ovat kokevat kilpailun vapauttamisella olevan osuutta toiminta-aluepäätöksissä, jopa 44 kohdalla toiminta-alueetta on laajennettu tai sitä tullaan laajentamaan. Näiden vastaajien osalta alueen laajentaminen on ollut huomattavasti yleisempää kuin sen supistaminen tai yritystoiminnan lopettaminen. Tulokset tukevatkin osaltaan muiden kysymysten avovastauksissa ilmenneitä kokemuksia, joiden mukaan monet yrittäjät ovat kokeneet tarvetta laajentaa nuohoustoiminta-alueitaan.

Taulukko 3. Kilpailun vapauttamisen vaikutus muutoksiin nuohoustoiminta-alueessa. Yrittäjäkyselyn tulokset.

Onko kilpailun vapauttamisella ollut tai tulee olla olemaan osuutta yrityksenne päätöksissä liittyen yrityksen nuohoustoiminta-alueeseen?

Ei					Kyllä				
Yritys on lopettanut tai lopettaa nuohouspalvelujen tarjoamisen	Yritys on supistanut tai supistaa nuohoustoiminta-alueetta	Yritys toimii tai tulee toimimaan samalla nuohoustoiminta-alueella	Yritys on laajentanut tai laajentaa nuohoustoiminta-alueetta	Yritys on vaihtanut tai vaihtaa nuohoustoiminta-alueetta	Yritys on lopettanut tai lopettaa nuohouspalvelujen tarjoamisen	Yritys on supistanut tai supistaa nuohoustoiminta-alueetta	Yritys toimii tai tulee toimimaan samalla nuohoustoiminta-alueella	Yritys on laajentanut tai laajentaa nuohoustoiminta-alueetta	Yritys on vaihtanut tai vaihtaa nuohoustoiminta-alueetta
0 (0 %)	1 (3 %)	24 (80 %)	5 (17 %)	0 (0 %)	3 (4 %)	5 (7 %)	17 (24 %)	44 (61 %)	3 (4 %)

Nuohoustoiminta-aluepäätöksiin vaikuttavia tekijöitä avattiin jonkin verran avovastauksissa. Toiminta-alueen laajentamiseen koettiin muutamassa vastauksessa vaikuttavan yksinkertaisesti se, että kysyntää ei ole ollut tarpeeksi omalla seudulla tai seudulla on ollut liikaa kilpailevaa toimintaa. Naapurikunnasta on myös saattanut tulla omatoimisia yhteydenottoja asiakkailta, vaikkei yrittäjä ole suorittanut mainontaa näillä alueilla. Myös oman kodin sijainnin merkitys nousi esille muutamissa vastauksessa: *”En tee enää entisessä piiri- nuohousalueella töitä, koska koti sijaitsee kaukana.”* Työtarjoajia otetaan esimerkiksi vastaan vain kohtuullisen ajomatkan päästä.

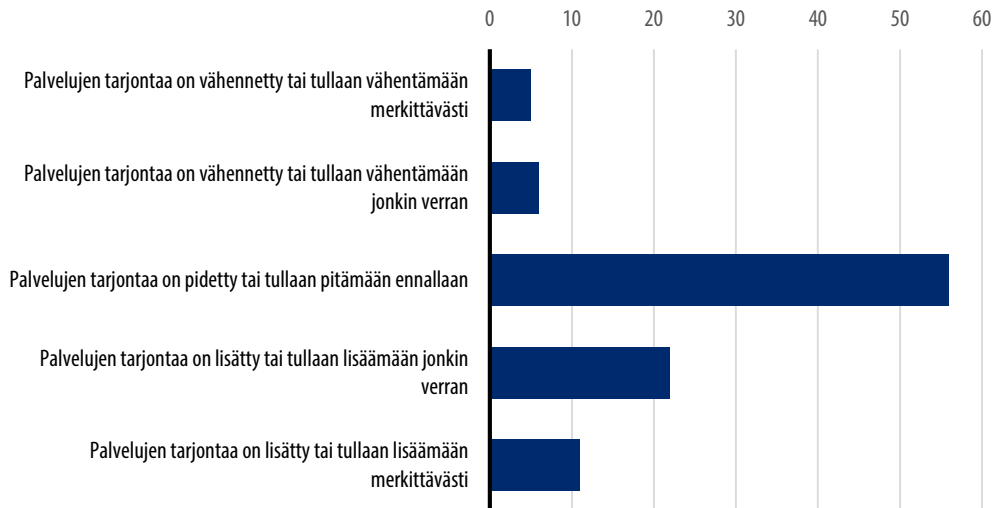
”Teen myös entisen työalueen ulkopuolella nuohoustöitä, mutta yhden paikan takia en lähde ajamaan pitkää matkaa, mutta asiakkaat on näissä tapauksissa puhunut naapureita mukaan, niin silloin menen, enkä peri km-korvauksia.”

Lakimuutoksella jossain määrin vaikutusta muiden palvelujen tarjonnan lisäämiseen

Nuohousyrityksiltä kysyttiin palvelujen tarjontaa myös muiden kuin nuohouspalvelujen osalta. Kuvion 15 perusteella voidaan havaita, että suurimman osan (56 prosenttia) mukaan palvelujen tarjontaa on pidetty tai tullaan pitämään ennallaan. Ainoastaan yhdeksän prosentin mukaan palvelujen tarjontaa on vähennetty tai tullaan vähentämään. Kuitenkin 33 prosenttia yrittäjistä kokee, että palvelujen tarjontaa on lisätty tai tullaan lisäämään vähintään jonkin verran.

Kuvio 15. Muiden kuin nuohouspalvelujen tarjoaminen. Yrityskyselyn tulokset.

Valitse seuraavista vaihtoehdoista se, joka kuvaa parhaiten yrityksenne tarjontaa muiden kuin nuohouspalvelujen osalta kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) jälkeen: (N = 81)

Kilpailun vapauttamisella ei ole ollut tai tule olemaan suurimman osan (62 prosenttia) mielestä osuutta yrityksensä päätöksissä liittyen muiden kuin nuohouspalvelujen tarjontaan. Taulukon 4 perusteella voidaan havaita, että näiden 62 prosentin osalta palvelujen tarjontaa on pääsääntöisesti pidetty tai tullaan pitämään ennallaan (76 prosenttia vastauksista). Vaikuttaisi siis siltä, että muiden tekijöiden, kuin nuohouksen kilpailun vapauttamisen, osuus yrittäjien päätöksissä muiden kuin palvelujen tarjonnassa on ollut jossain määrin harvinaista. Sen sijaan niistä yrittäjistä, jotka kokivat kilpailun vapauttamisella olevan osuutta yrityksen päätöksissä, suurin osa oli lisännyt palvelujen tarjontaa. Toisin sanoen, kilpailun vapauttamisella vaikuttaisi olleen jonkin verran osuutta yritysten päätöksissä lisätä muiden kuin nuohouspalvelujen tarjontaa.

Taulukko 4. Kilpailun vapauttamisen osuus muiden kuin nuohouspalvelujen tarjontaan. Yrityskyselyn tulokset.

Onko kilpailun vapauttamisella ollut tai tuleeeko sillä olemaan osuutta yrityksenne päätöksissä liittyen muiden kuin nuohouspalvelujen tarjontaan?

Ei					Kyllä				
Palvelujen tarjontaa on vähennetty tai tullaan vähentämään merkittävästi	Palvelujen tarjontaa on vähennetty tai tullaan vähentämään jonkin verran	Palvelujen tarjontaa on pidetty tai tullaan pitämään ennallaan	Palvelujen tarjontaa on lisätty tai tullaan lisäämään jonkin verran	Palvelujen tarjontaa on lisätty tai tullaan lisäämään merkittävästi	Palvelujen tarjontaa on vähennetty tai tullaan vähentämään merkittävästi	Palvelujen tarjontaa on vähennetty tai tullaan vähentämään jonkin verran	Palvelujen tarjontaa on pidetty tai tullaan pitämään ennallaan	Palvelujen tarjontaa on lisätty tai tullaan lisäämään jonkin verran	Palvelujen tarjontaa on lisätty tai tullaan lisäämään merkittävästi
2 (4 %)	3 (6 %)	39 (76 %)	6 (12 %)	0 (0 %)	2 (6 %)	2 (6 %)	6 (19 %)	12 (39 %)	9 (29 %)

Avovastauksissa muina palveluina mainittiin useimmin ilmanvaihtoon liittyvät työt.

”Myös tämän alan pitää kehittyä ja sitä pitää kehittää asiakaslähtoisempään suuntaan. Tarjoan nyt myös ilmastointipalvelua, mutta olen valmis ottamaan yritykseni tarjontaan muitakin palveluja, mikäli koen niistä olevan asiakkailleni hyötyä ja/tai asiakkaat toivovat niitä.”

Myös hormisaneeraukset tuotiin esille muutamassa vastauksessa. Saneerauksia koettiin esimerkiksi olevan helpompi päästä tarjoamaan, kun on ensin suorittanut nuohoukseen liittyviä töitä. Toisaalta eräessä vastauksessa hormien korjaustarpeesta ilmoittamisen koettiin olevan myös haitallista nuohoustoiminnan maineelle:

”Aikaisemmin tarjosin vain nuohouspalveluita ja näin toimin edelleen. Haluan pysyä jäävinä ja esim. huomattessani kuluneen hormin kerron korjaustarpeesta, mutta en ole käsi pystyssä olevani valmis massaamaan sitä, vaan neuvon kysymään tarjouksia ja valitsemaan itse tekijän. Oma ja yritykseni maine painaa vaakakupissa enemmän kuin mahdolliset lisäeurot, yksikin epäily oliko hormissa sittenkään vikaa, vai halusiko nuohooja lisätöitä, olisi kuitenkin imagolle vahingollista.”

Nuohouspalvelujen kysyntä mainittiin muutamissa vastauksissa. Yhtäältä nuohouspalvelujen kysyntää on saattanut olla sen verran runsaasti, ettei muita palveluja ole ollut tarvetta alkaa myydä. Toisaalta taas koettiin, ettei nuohouspalveluja kysytä riittävästi, jonka vuoksi muita palveluja täytyy tarjota. Kahdessa vastauksessa tuotiin esille myös nuohoustöiden kausiluonteisuus: *”Nuohoussesonki siirtyi vielä vahvemmin syksyyn, eli muu aika vuodesta täytyy tehdä muuta.”*

Nuohouspalvelujen tarjonta pelastuslaitosten kokemusten perusteella

Pelastuslaitoksiin kohdistuneen kyselyn mukaan lainsäädäntöuudistuksen vaikutukset nuohousyritysten, nuohoojien ja kilpailun määrään vaihtelevat pelastuslaitoksittain ja myös pelastuslaitosten sisällä eri alueille. Vastaajat kokivat, että kilpailu on ”parantunut alueilla, joissa voidaan toimia tehokkaasti ja toisinpäin.”

”Paikoittain lisääntynyt, kun nuohousyrittäjät päässeet laajentamaan toimintaansa markkinaehtoisesti ja vapaasti. Jollain alueilla saatavuudessa saattaa olla vielä parannettavaa (harva-alueet, joissa ollut aiemmin ”1 nuohoojan piirinuohousyritys”).”

Osa vastaajista koki, että entiset piirinuohoojat tarjoavat paremmin palveluita harvaan asutuilla alueilla. Heidän eläköitymisensä voi vaikuttaa nuohouspalveluiden saatavuuteen tulevaisuudessa.

Joissakin paikoissa piirinuohousjärjestelmästä luopuminen on synnyttänyt lisää nuohousalan yrityksiä, koska entiset työntekijät ovat perustaneet omia yrityksiä.

”Piirinuohouksen päättymisen jälkeen isot toimijat pilkkoutuivat yksityisyrittäjiksi. Lisäksi on tullut muutamia uusia toimijoita, jotka eivät alueella olleet piirinuohouksen aikaan. Muutamia vanhoja ja uusia nuohoojia on lopettanut. Kilpailua on painottuen kasvukeskuksiin ja kuntataajamiin.”

Osa vastaajista toi esille, että kilpailu ei ole vielä päässyt lisääntymään, vaan entiset tarjoavat palveluita vanhojen piirijakojen mukaisesti eikä uusia toimijoita tule alueelle. Myöskään asukkaat eivät välttämättä osaa tai halua kilpailuttaa palveluita muilta kuin tutulta nuohoojalta.

”Näppituntumalla samat yritykset on meidän alueella jatkaneet toimintaansa ja entisillä piirinuohousalueillaan. Asiakkailta tulleen huhun mukaan alueet, joilla kukin tarjoaa palvelua ovat aika tarkat. Omasta työympäristöstä tehty kysely kertoo, että eivät kilpailuta, vaan luottavat entisen piirinuohoojan toimintaan.”

”Monin paikoin kuitenkin toimittu lähes vanhojen piirijakojen mukaisesti.”

Osa pelastuslaitosten vastaajista arvioivat, että nuohouksen vapaa kilpailu saattaa lisätä ongelmia palveluiden saatavuuteen syrjäisillä ja vaikeasti päästävillä alueilla (esim. saarisotot). Myös nuohoojien eläköityminen koettiin ongelmalliseksi etenkin, kun nuoret eivät ole välttämättä kiinnostuneita kouluttautumaan nuohoojiksi nykyisellä palkkatasolla: *”Ilmeisesti työ itsessään ei houkuttele nuoria. Ovatko palkkiot liian alhaiset pääkaupunkiseudulla suhteessa asumiskustannuksiin?”*

”Pienemmissä paikoissa esim. eläköityneen piirinuohoojan tilalle ei ole tullut riittävästi palveluntarjontaa vapailta markkinoilta. Asukkailta on tullut viestiä, että saaristoon ei tahdo enää saada nuohoojaa tilattua edes yhteistilauksella.”

”Ilmeisesti alueellamme ei todellista kilpailua ole. Meillä on ollut saatavuusongelmia esim. haastavimpiin mökkipaikkoihin saarissa (juuri vapaa kilpailun kunnassa) ja tämä muutos tuskin on sitä poistanut.”

Toisaalta kilpailun lisääntyminen on mahdollistanut sen, että asiakkaat ovat voineet valita toisen nuohoojan tilanteessa, jossa he eivät ole olleet tyytyväisiä piirinuohoojaan. Toisin sanoen kilpailun vapauttaminen on myös osaltaan poistanut nuohouskapeikoita, jotka ovat johtuneet yksittäisestä nuohoojasta.

”Piirinuohousjärjestelmän aikaan tuli erittäin paljon negatiivista asiakaspalautetta. Palautteet koskivat nuohoojan saatavuutta, käytöstä, työn jälkeä, jne. Vapautettu järjestelmän myötä asiakaspalautteet loppuivat lähes kokonaan.”

6 Nuohouspalvelujen hinnat ja hinnoitteluperusteet

6.1 Hintojen kehitys

Nuohouspalvelujen hintojen kehitys lakimuutoksen jälkeen

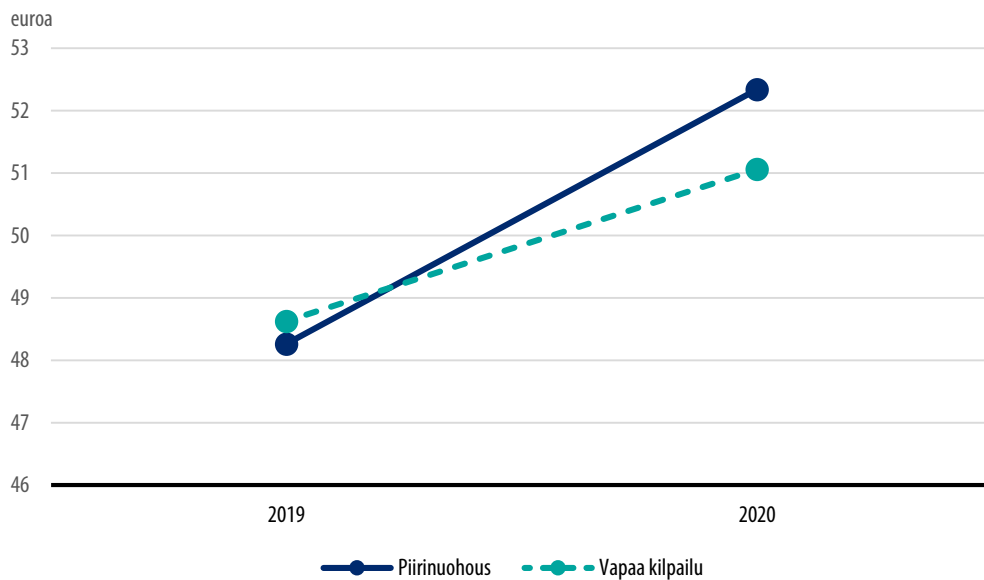
Kilpailun vapauttamista koskenut lakiuudistus tarkoitti sitä, että viimeistään siirtymäajan (30.6.2019) jälkeen kaikki nuohoustoiminta Suomessa tapahtuu vapaan kilpailun piirissä. Ennen siirtymäajan päättymistä osalla alueista toimittiin vielä piirinuohousjärjestelmässä, kun taas osa alueista oli jo aiemmin siirtynyt vapaaseen kilpailuun. Esimerkiksi Asikkalassa piirinuohousjärjestelmästä luovuttiin jo vuonna 2000 ja Keski-Pohjanmaalla vuonna 2018. Lakimuutos tarjoaa siis eräänlaisen koe- ja kontrolliryhmiin perustuvan asetelman, jossa nuohousalueet jakaantuivat ennen lakimuutosta piirinuohoukseen ja vapaaseen kilpailuun, kun taas lakimuutoksen jälkeen kaikki alueet toimivat vapaan kilpailun piirissä. On otettava huomioon, että tässä tapauksessa koeasetelma on ”pääläellään” verrattuna tyypilliseen koeasetelmaan. Tyypillisessä koeasetelmassa kaikki toimijat olisivat olleet alun perin piirinuohouksessa ja lakimuutoksen (käsittely, treatment) myötä osa alueista olisi siirtynyt vapaaseen kilpailuun muiden jatkaessa piirinuohousjärjestelmässä.

Lakimuutosten vaikutusten luotettava analysointi vaatii systemaattisesti kerättyä aineistoa riittävän pitkältä ajanjaksolta sekä ennen että jälkeen lakimuutoksen. Nuohousuudistuksen kohdalla systemaattisesti kerättyjä hintatietoja ei ole saatavilla ja oikeastaan ainoa vertailukelpoinen aineistolähde on KTI Kiinteistötieto Oy:n Omakotiliiton toimeksiantosta tekemä kysely, jossa nuohoojilta kysyttiin hintatietoja keväällä 2019 ja 2020. Kyselyssä nuohoojilta kysyttiin *”Kuinka paljon keskimäärin/tyypillisesti maksaa normaalin omakotitalon (yksi hormi ja tulisija) nuohous heidän tarjoamana (ilman matkakustannuksia, sis. alv)?”*⁸ Hintatiedot oli kerätty sadan kunnan alueelta, joista 45 toimi piirinuohousjärjestelmässä ja 55 vapaassa kilpailussa. Kyselyyn oli saatu vastauksia keskimäärin 3,3 nuohoojalta kuntaa kohden. Kunnittaiset hintatiedot oli laskettu keskiarvona saaduista vastauksista.

⁸ KTI Kiinteistötieto tuo esille, että käytännössä hinnoittelumalleissa on ollut eroja esimerkiksi siten, että matkakustannukset ovat saattaneet sisältyä kiinteään hintaan.

Kuvio 16. Nuohoushintojen kehitys (kevät 2019 – kevät 2020, lähde: KTI Kiinteistötieto Oy).

**Nuohoushintojen kehitys KT I Kiinteistötieto Oy:n aineiston
(Nuohouskartoitus 2019–2020) perusteella**

Kuviossa 16 on esitetty KTI Kiinteistötieto Oy:n keräämien tietojen perusteella nuohoushintojen kehitys vuoden ajalta kevästä 2019 kevääseen 2020. Yhtenevä käyrä kuvaa kunta-kohtaisten lukujen keskiarvoa niiden 45 kunnan osalta, jotka olivat keväällä 2019 vielä piirinuohousjärjestelmän piirissä. Katkoviiva -käyrä on vastaava keskiarvo jo keväällä 2019 vapaan kilpailun piirissä olleiden kuntien osalta. Kuvion perusteella havaitaan, että piirinuohouksen ja vapaan kilpailun piirissä olleiden yritysten hinnat ovat hyvin lähellä toisiaan ennen siirtymäajan päättymistä. Piirinuohousjärjestelmässä olleiden yritysten kohdalla kuntien keskiarvohinta oli 48,3 euroa ja vapaassa kilpailussa olleiden 48,6 euroa. Vajaa vuosi siirtymäajan päättymisen jälkeen hinnat ovat jonkin verran nousseet molemmissa ryhmissä, mutta nousu on ollut hieman voimakkaampaa piirinuohousjärjestelmästä poissiirtyneiden kohdalla. Keväällä 2020 ero ryhmien välillä on edelleen hyvin pieni, piirinuohouksen piiristä vapaaseen kilpailuun siirtyneiden kohdalla 52,3 euroa ja alun alkaen vapaassa kilpailussa olleiden kohdalla 51,1 euroa.

Ryhmien välisiä eroja voidaan tarkastella Difference-in-Differences (DiD) -regression avulla:

$$HINTA_i = \alpha + \beta_1 AIKA_i + \beta_2 PIIRINUOHOUS_i + \beta_3 AIKA_i * PIIRINUOHOUS_i + \epsilon_i$$

jossa HINTA = kuntien "i" keskimääräinen nuohoushinta; AIKA = 1, jos havainto on keväältä 2020 ja 0, jos havainto on keväältä 2019; PIIRINUOHOUS = 1, jos kunta oli

piirinuohousjärjestelmässä keväällä 2019 ja 0, jos kunta oli vapaassa kilpailussa. ϵ = mallin virhetermi. DiD -regression interaktiotermin $AIKA*PIIRINUOHOU$ S saa kertoimeksi (β_3) 1,6. Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli piirinuohousjärjestelmässä olleet kunnat olisivat olleet vapaassa kilpailussa jo keväällä 2019, olisi kustannuskehitys ollut keskimäärin 1,6 euroa maltillisempaan. Tulos ei ole kuitenkaan tilastollisesti merkitsevä, eli tilastollista näyttöä eri järjestelmien eroista ei ollut havaittavissa tällä testaustavalla.

Ryhmien välisiä eroja voidaan testata edellä kuvatun DiD -regression sijaan myös suhteellisina muutoksina ja verrata suhteellisten muutosten keskiarvoja ryhmien välillä t-testillä. Tällä testaustavalla tarkasteltuna piirinuohouskunnissa hintojen kehitys on ollut keskimäärin 4,2 prosenttiyksikköä voimakkaampaa vapaassa kilpailussa jo alun alkaen olleisiin kuntiin verrattuna. Tulos on tilastollisesti merkitsevä viiden prosentin tasolla. Täytyy kuitenkin huomioida, että tilastollisesta merkitsevyydestä huolimatta, käytännön merkitys on hyvin pieni. Nuohoushintojen ollessa noin 50 euroa, tarkoittaa neljän prosenttiyksikön ero vain noin kahta euroa.

Tulokset voidaan tulkita siten, että piirinuohousjärjestelmästä siirtyminen vapaaseen kilpailuun nostaa mahdollisesti hetkellisesti hintoja. Hintojen hetkellisestäkään noususta ei ole kuitenkaan vahvaa tilastollista näyttöä, eikä merkitys ole käytännössä kovin suuri. On lisäksi mahdollista, että hetkellinen hintojen nousu tasaantuu myöhemmässä vaiheessa. Analyysien luotettavuutta arvioitaessa on myös otettava huomioon kaksi seikkaa. Ensinnäkin ryhmien välisiä eroja voidaan verrata luotettavasti ainoastaan, mikäli ryhmät oletetaan hintakehitykseen vaikuttavien tekijöiden osalta samankaltaisiksi. Mikäli ryhmät ovat näiden tekijöiden osalta systemaattisesti erilaisia, ei nimenomaan lakimuutoksen vaikutuksesta saada täysin luotettavaa analyysiä, sillä hintakehitykseen on voinut vaikuttaa lakimuutoksen lisäksi myös muita tekijöitä. Toiseksi aineistoa on vain kahdelta ajanhetkeltä. Ryhmien samankaltaisuutta voitaisiin arvioida muun muassa tarkastelemalla ryhmien hintakehityksen trendieroja ennen lakimuutosta. Vertailukelpoista aineistoa oli kuitenkin saatavilla ainoastaan yhdeltä ajanhetkeltä ennen lakimuutosta.

Nuohouspalvelujen hintaa tiedusteltiin myös yrityksille kohdistetussa kyselyssä kevään 2021 tilanteen mukaan. Hintaa tiedusteltiin vertailukelpoisuuden vuoksi samalla sanamuodolla kuin Omakotiliiton toteuttamassa kyselyssä. Vastauksia tähän kysymykseen saatiin yhteensä 116 kappaletta. Vastausten perusteella halvin nuohoushintaa oli 39 euroa ja kallein 80 euroa. Keskiarvohintaa oli 52,40 euroa, joka vastaa pitkälti Omakotiliiton kyselyssä havaittua kaikkien kuntien keskiarvoa keväältä 2020 (51,60 euroa). On otettava huomioon, että yrityskyselyn tuloksia ei voida yhdistää edellä esitettyyn DiD -regressioon. Tämä johtuu siitä, että Omakotiliiton kyselyssä yksittäiset havainnot koostuivat kunnittaisista keskiarvoista, kun taas tätä selvitystä varten laaditussa kyselyssä vastaajien kotikuntaa ei kysytty ja vastaukset ovat koostuneet joka tapauksessa osin eri kuntien vastauksista Omakotiliiton kyselyyn verrattuna. Yrityskyselyssä saatiin myös hyvin vähän vastauksia jo

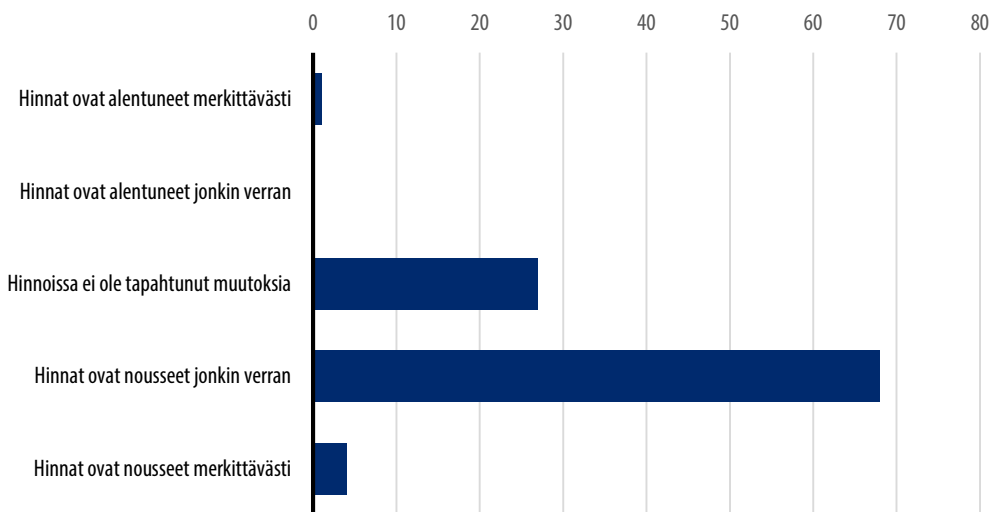
alun alkaen vapaan kilpailun piirissä olleilta toimijoilta. Tulokset kuitenkin vahvistavat käsitystä, jonka mukaan normaalin omakotitalon nuohous maksaa tällä hetkellä keskimäärin hieman yli 50 euroa.⁹

Kilpailun vapauttaminen vaikutti jossain määrin nuohouspalvelujen hintojen nousuun

Kuviossa 17 on esitetty nuohousyrittäjien kokemuksia yrityksensä nuohouspalvelujen hintojen kehityksestä kilpailun vapauttamista koskeneen lakimuutoksen jälkeen. Suurin osa vastaajista (68 prosenttia) oli sitä mieltä, että nuohouspalvelujen hinnat ovat nousseet jonkin verran. Merkittävästi hinnat olivat nousseet neljän prosentin mukaan, eli yhteensä 72 prosenttia vastaajista on kokenut yrityksensä hintojen nousseen. Hieman yli neljännes (27 prosenttia) vastaajista koki hintojen pysyneen paikallaan, kun taas vain yhden yrittäjän mukaan hinnat ovat laskeneet. Vastauksia tulkittaessa on kuitenkin otettava huomioon, että kysymyksessä ei suoranaisesti kysytty kilpailun vapauttamisen vaikutusta hinnoittelupäätöksiin ja hintojen nousussa näkyy oletettavasti myös yleisen taloudellisen tilanteen kehitys. Kyse on myös varsin subjektiivisista arvioista ja eri yrittäjät voivat kokea hintojen nousemisen ”jonkin verran” eri tavalla.

Kuvio 17. Nuohouspalvelujen hinnan kehitys kilpailun vapauttamisen jälkeen. Yrityskyselyn tulokset.

Valitse seuraavista vaihtoehdoista se, joka kuvaa parhaiten yrityksenne nuohouspalvelujen hintaa kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) jälkeen: % (N = 81)

⁹ Kyselyssä yrityksiä pyydettiin ilmoittamaan nuohoushinta ilman matkakustannuksia. Kolmessa vastauksessa kuitenkin todettiin, että vastaajan ilmoittama hinta sisältää myös matkakustannukset.

Nuohoojilta kysyttiin myös arvioita yrityksensä nuohoushintojen kehittymisestä tulevaisuudessa. Tulkinta on käytännössä samansuuntainen kuin edellisenkin kysymyksen kohdalla, eli suurin osa yrityksistä (67 prosenttia) arvioi hintojen nousevan myös tulevaisuudessa. Näistä yrityksistä seitsemän prosenttia katsoi hintojen nousevan merkittävästi. Yksikään yrittäjä ei arvioinut hintojen tulevaisuudessa laskevan ja noin kolmannes (32 prosenttia) arvioi hintojen pysyvän ennallaan. Suurin osa yrittäjistä (69 prosenttia) kokee kilpailun vapauttamisella olleen osuutta päätöksissään nuohouspalvelujen hintaan liittyen.

Taulukossa 5 esitettyjen tulosten mukaan suurin osa vastaajista, jotka olivat kokeneet kilpailun vapauttamisella olleen osuutta yrityksensä päätöksiin nuohouspalvelujen hinnasta, olivat nostaneet hintoja tai tulevat hintoja nostamaan. Kaiken kaikkiaan 58 prosenttia (47/81 kpl) yrityksistä vastasi sekä kilpailun vapauttamisella olleen osuutta hinnoitteluun ja hintoja oli nostettu vähintään jonkin verran. Vastaavasti 54 prosentin kohdalla hintoja tultaisiin nostamaan. Kyselyyn osallistuneiden yrittäjien näkemysten perusteella voidaan siis tehdä johtopäätös, jonka mukaan kilpailun vapauttaminen olisi jossain määrin lisännyt nuohoushintoja. Toisaalta myös muut syyt ovat näkyneet hinnoittelussa, sillä niiden yritysten kohdalla, joiden mukaan kilpailun vapauttamisella ei ollut osuutta hinnoittelupäätöksissä, 11 yritystä (44 %) vastasi hintojen nousseen ja tulevan nousemaan jonkin verran. Lisäksi on otettava huomioon, että Omakotiliiton aineoston perusteella hintojen korotukset ovat olleet ainakin kevääseen 2020 saakka hyvin maltillisia.

Taulukko 5. Kilpailun vapauttamisen osuus nuohouspalvelujen hintaan. Yrityskyselyn tulokset.

Onko kilpailun vapauttamisella ollut tai tuleeeko sillä olemaan osuutta yrityksenne päätöksissä liittyen nuohouspalvelujen hintaan?

Ei			Kyllä						
Hinnat ovat alentuneet merkittävästi	Hinnat ovat alentuneet jonkin verran	Hinnoissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia	Hinnat ovat nousseet jonkin verran	Hinnat ovat nousseet merkittävästi	Hinnat ovat alentuneet merkittävästi	Hinnat ovat alentuneet jonkin verran	Hinnoissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia	Hinnat ovat nousseet jonkin verran	Hinnat ovat nousseet merkittävästi
0 (0 %)	0 (0 %)	14 (56 %)	11 (44 %)	0 (0 %)	1 (2 %)	0 (0 %)	8 (14 %)	44 (79 %)	3 (5 %)
Hinnat tulevat alentumaan merkittävästi	Hinnat tulevat alentumaan jonkin verran	Hinnoissa ei tule tapahtumaan merkittäviä muutoksia	Hinnat tulevat nousemaan jonkin verran	Hinnat tulevat nousemaan merkittävästi	Hinnat tulevat alentumaan merkittävästi	Hinnat tulevat alentumaan jonkin verran	Hinnoissa ei tule tapahtumaan merkittäviä muutoksia	Hinnat tulevat nousemaan jonkin verran	Hinnat tulevat nousemaan merkittävästi
0 (0 %)	0 (0 %)	14 (56 %)	11 (44 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	12 (21 %)	38 (68 %)	6 (11 %)

Yritysten hinnoittelupäätöksiin vaikuttavia tekijöitä kysyttiin myös avoimella kysymyksellä. Kysymykseen saatiin kaikki vastaajat (myös jo alun alkaen vapaan kilpailun piirissä olleet sekä yritystoiminnan vasta lakimuutoksen jälkeen aloittaneet yritykset) mukaan lukien yhteensä 78 vastausta. Yli puolet vastaajista toi esille matkustamiseen liittyviä tekijöitä. Nuohouspalvelujen hintojen nousu voi ensinnäkin johtua polttoaineen hinnan noususta, johon kilpailun vapauttaminen ei suoranaisesti vaikuta. Toiseksi nuohouksen hinnassa näkyy matka-aikojen merkitys, jotka ovat usean yrittäjän kokemuksen mukaan pidentyneet kilpailun vapauttamisen myötä. Osa vastaajista konkretisoi matka-aikojen pidentymistä entistä hajanaisemmalla nuohouskohteiden sijainnilla.

”Töitä ei voi enää tehdä sopivan kokoisella alueella, ”kylä kerrallaan”. Ajaminen on lisääntynyt ja työaika menee hukkaan paljon. Kustannukset ovat nousseet myös (matkakulut ja markkinointi) Tällöin myös hinnat nousevat.”

Matka-aikojen merkitystä lukuun ottamatta, muita seikkoja tuotiin vastauksissa esille huomattavasti vähemmän. Muiden seikkojen osalta markkinointikulujen todettiin muuttamassa vastauksessa lisääntyneen. Lisäksi muutama yrittäjä mainitsi nostaneensa hintoja yleisestä taloudellisesta kehityksestä johtuen, kuten tehneensä indeksikorotuksen. Seuraavassa vastauksessa tuotiin esille varsin monipuolisesti erään nuohousyrittäjän kokemuksia hinnoitteluun liittyen:

”Selkein tekijä on toki se, että kilpailun vapautumisen myötä me voimme päättää hinnoista. Ennen niistä päätti pelastuslaitos. Paine hintojen korottamiseen on tällä hetkellä kova, koska kustannukset kasvavat jatkuvasti. Vapautumisen myötä asiakaskäynnit hajautuvat laajemmalle alueelle, jolloin työ on tehottomampaa. Toki kilpailijoiden hinnoittelu vaikuttaa, samoin se, että asiakaskunta on tottunut piirinuohouksen aikaiseen matalaan hintatasoon - kovin nopeita korkeita korotuksia ei uskalla tehdä.”

Pelastuslaitoksiin kohdistetun kyselyn mukaan suurimmalla osalla pelastuslaitoksista ei ollut tarkkaa kuvaa nuohouksen hinnoittelun kehittymisestä tai hinnoittelun läpinäkyvyydestä. Toisaalta asiakaspalautteiden vähäisyys kertonee maltillisesta – inflaation huomioidusta – hinnoittelun kehittymisestä: *”Pelastuslaitos ei aktiivisesti seurannut hinnoittelua, mutta ei saatuja kysymyksiä/palautteita asiakkailta.”*

”Hinnoittelussa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta eikä hintakilpailua.

Hinnat ovat arvion mukaan nousseet jonkin verran.”

Osa vastaajista koki myös, että kilpailutilanne vaikuttaa siihen, miten nuohousyritykset ovat pystyneet nostamaan hintoja. Alueilla, missä kilpailu on kovempaa, hinnankorotukset ovat olleet maltillisempia kuin alueella, jossa kilpailupaine on vähäisempää.

6.2 Hinnoitteluperusteet

Nuohousyritysten nettisivustojen analyysi

Nuohousuudistuksen seurantahankkeen yhtenä tavoitteena oli selvittää nuohousyritysten palveluiden hinnoittelua. Nuohousalan Keskusliitto ry:n nettisivuston OMANuohooja-palvelun¹ kautta käytiin läpi 168 nuohousyritystä. Yrityksistä 102:lla (61 prosenttia) on nettisivusto. Näistä yrityksistä 31 (30 prosenttia) on hinnoittellut palveluja nettisivustollaan edes jossain määrin. Kokonaisuudessaan palvelujen hinnoittelu yritysten nettisivustoilla on siten melko vähäistä eikä hinnoittelu näytä olevan kovinkaan avointa.

Osalla yrityksistä on selkeä ja kattava hinnasto erilaisista nuohoustöistä, mutta osa yrityksistä sen sijaan ilmoittaa ainoastaan nuohouksen lähtöhinnan. Yritykset voivat selvittää hinnoitteluperusteitaan erilaisten esimerkkitoiden avulla kuten: *”Kiinteistössä on päärakennuksessa varaava takka ja ulkorakennuksessa kiuas ja nostettava pata. Aloitusmaksu 24 € + varaava takka 18 € + sivurakennus 10 € + kiuas 18 € + Nostettava pata 28 € = yhteensä 98 €”*. Enimmäkseen yritysten palvelujen hinnat ovat europerusteisia (80 prosenttia), mutta osalla yrityksistä (19 prosenttia) on palveluilleen yksikköperusteiset hinnat.

Yksikköhinnoittelua noudattavissa hinnastoissa annetaan tietoa siitä, kuinka monta euroa yksi yksikkö maksaa sekä hinnoittelua selvennetään yleensä esimerkeillä. Erään hinnaston mukaan yksi yksikkö on 1,15 euroa sisältäen arvonlisäveron. Muun muassa kiukaan ja lämmitysuunin nuohouksen määritellään olevan 15 yksikköä ja 25 yksikköä on puolestaan keittiölieden ja takkaleivinuunin nuohous. Joidenkin yritysten nettisivustoilla, joissa hinnastoa ei ole saatavissa, ohjataan pyytämään tarjousta tai nuohouspalveluita tarjotaan ”kilpailukykyisillä hinnoilla”.

Yritysten hinnastoissa on monia yhteneväisyyksiä. Kaikilla yrityksillä on nuohoukselle asetettu minimihinta, johon sisältyy tavallisesti yhden hormin ja tulisijan nuohous. Nuohouksen minimihinta vaihtelee 45–55 euron välillä joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Hyvin usein (67 prosenttia) hinnastoissa on annettu lähtöhinta ensimmäisen hormin nuohoukselle, johon lisätään asteittain hinnat seuraaville hormoneille. Tällöin yritykset veloittavat johdonmukaisesti – pieniä vaihteluja lukuun ottamatta – ensimmäisestä hormista 20 euroa, johon lisätään 5 euroa kustakin seuraavasta hormista.

Kaikista 31 yrityksestä, jotka olivat määritelleet palvelujen hintoja nettisivustoillaan, kymmenellä (32 prosenttia) ei ole erillistä mainintaa matkakustannuksista hinnastoissaan. Useammin yritykset (21 kappaletta/67 prosenttia) sen sijaan ilmoittavat veloittavansa kilometri- tai matkakorvauksia joko kuluneen ajan tai kilometrimäärän perusteella. Kilometri- tai matkakorvausten hinnoitteluperusteissa ei ole havaittavissa juurikaan muita erityisiä yhteneväisyyksiä yritysten välillä. Perittävät hinnat kuljetuista kilometreistä tai kuluneesta ajasta vaihtelevat eri tavoin muun muassa matkojen pituuksien, kiinteistön syrjäisyyden, taajama-alueella tai nuohoojan nuohousalueella sijaitsemisen sekä huoltoauton kulujen perusteella. Joillakin yrityksillä hinnoissa on myös suuria vaihteluita. Joskus kustannukset määritetään sopimuksen mukaan.

Noin puolet yrityksistä, jotka ilmoittavat erikseen perivänsä kilometri- tai matkakorvauksia, määrittävät korvauksen veloittamisen olevan riippuvainen eräistä tekijöistä. Naapuruston yhteistilauksen johdosta tai sen seurauksena, että nuohooja liikkuu muuten samalla alueella samana ajankohtana, korvausta ei välttämättä veloiteta. Kilometri- tai matkakorvaus voidaan jättää veloittamatta myös silloin, kun nuohouksessa noudatetaan nuohoojan aikatauluja sen sijaan, että asiakas pyytäisi nuohooja paikalle jonakin tiettyinä aikana. Lisäksi kustannukset voidaan jakaa, kun samalla suunnalla on useampi nuohottava kiinteistö.

Useiden yritysten hinnastoista (20 kappaletta/64 prosenttia) käy ilmi erikseen veloitettava vapaa-ajan asunnon lisä. Useimmiten vapaa-ajan asunnon lisä on 20 euroa tai 20 yksikköä. Kokonaisuudessaan hinnat vaihtelevat 10–30 euron välillä. Muutamat yritykset (8 kappaletta/26 prosenttia) ilmoittavat lisäksi perivänsä vapaa-ajan asunnon lisää korkeampaa saaristolisää nuohottavan kiinteistön sijaitessa saaristossa. Hinnat vaihtelevat 20–50 euron välillä tai hinta määräytyy sopimuksen mukaan. Yritykset ovat määritelleet myös paljon erillisiä lisätyön hintoja. Niiden veloitus tapahtuu tavallisesti kuluneen ajan perusteella tai muuten toteuman mukaan. Veloitus toteutetaan enimmäkseen tuntiveloitusperusteella, mutta poikkeuksellisesti yritykset voivat veloittaa palvelustaan työhön kuluneena aikana 15 minuutissa tai 30 minuutissa. Aikaveloituksen yhteydessä ilmoitetaan kiinteä eurohinta yhden työhön kuluneen tunnin tai muun aikamäärän mukaan.

Yritysten hinnastoista käy ilmi, että etenkin lämmityskattilan puhdistus, suuren tuhkamäärän poisto, yhdyshormin tai ison hormin nuohous, tukosten avaus sekä hormien videokuvaus tai muut erilliset tutkimukset veloitetaan perustuen kuluneeseen aikaan tai toteumaan. Aikaveloituksesta sekä toteumasta johtuvat hinnat ovat muihin hinnastojen kiinteisiin hintoihin nähden lähtökohtaisesti korkeampia. Joidenkin palvelujen hinnoittelussa on nähtävissä työn vaativuudesta seuraavia korkeampia hintoja – ainakin hinnat ovat korkeampia nuohoojan lakisääteisten tehtävien eli tulisijojen ja savuhormien nuohouksen ja kunnan tarkastamisen ulkopuolella olevissa tehtävissä sekä tavallista enemmän aikaa vaativissa tehtävissä.

Yritysten nettisivustot ovat vaihtelevasti hyvin yksinkertaisia tai laajasti tietoa sisältäviä. Selkeä enemmistö ilmoittaa ainoastaan yhteydet ja palvelut hyvin yleisellä tasolla. Paikoittain yritykset voivat antaa tietoon lisäksi nuohouksen minimihinnan. Tällöin tieto palvelujen laajuudesta ja hinnoista voi olla puutteellista eikä asiakkaalla ole ilman suoria yhteydenottoja yksinkertaista mahdollisuutta vertailla yrityksiä keskenään. Joidenkin yritysten nettisivustot tarjoavat sen sijaan tietoa vaihtelevasti laajemmassa määrin. Yritykset tuovat esille nuohouksen lakisääteiseen veloitteen, lainsäädäntömuutoksen sekä nuohoojilta vaadittavan ammattitutkinnon. Samalla asiakkaalle kerrotaan yrityksen nuohoojien pätevyydestä.

Lisäksi yritykset tarjoavat tietoa nuohouksesta, sen merkityksestä sekä ohjeistavat, mitä kiinteistön omistajan tulee nuohousta varten ottaa huomioon. Yritysten sivuilta löytyy myös ajankohtaisia tiedotteita nuohousta koskevista asioista omalla alueella tai yleisesti. Nettisivustoilla on tiedotettu muun muassa koronaviruksen aiheuttamista muutoksista ja sisäministeriön linjauksista nuohouksen suorittamisesta epidemian aikana. Joillakin yrityksillä on myös käytettävissä nuohouspalvelun tilausta varten asiakkaan sähköinen tilauslomake tai *Nuohousaika.fi* -palvelu.

Läpikäydyistä 168 yrityksestä 135 (80 prosenttia) tarjoaa nuohouksen ohella myös muita palveluita. Tyypillisesti palveluihin sisältyy lämmityskattiloiden puhdistus. Lisäksi yritykset tarjoavat usein savuhormien korjauksia ja sisäpiippujen asennuksia, savuhormien tiiviyskokeita ja videokuvauksia sekä lämmityskattiloiden hyötysuhdemittauksia. Tarkastelluista yrityksistä suuri osa (60 prosenttia) on erikoistunut nuohouksen ja nuohoukseen liittyvien oheispalveluiden ohella ilmastointipalveluihin. Erityisesti yritykset tarjoavat ilmanvaihtojärjestelmien tarkastuksia ja puhdistuksia. Usein palveluihin voi sisältyä myös ilmanvaihtojärjestelmien mittauksia ja säätöjä sekä videokuvauksia. Kuten nuohoustöiden kohdalla, esitetään näiden palvelujen hinnat yritysten nettisivustoilla melko harvoin ja hyvin vaihtelevassa laajuudessa.

Monet yrittäjät kokivat lakimuutoksella olleen vaikutusta hinnoitteluperusteisiin

Nuohouspalvelujen hinnoitteluperusteita tiedusteltiin myös yrityskyselyssä. Noin kahden kolmasosan (64 prosenttia) mukaan nuohouspalvelujen hinnoitteluperusteissa (kuten matkakustannukset, työn kesto ja vaativuus, yksikkö-/europerustaisuus, minimihinta jne.) ei ole tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen jälkeen. Vastaavasti 36 prosentin mukaan merkittäviä muutoksia on tapahtunut tai niitä tulee tapahtumaan. Kuitenkin 67 prosenttia vastaajista koki kilpailun vapauttamisella olleen osuutta yrityksensä päätöksiin hinnoitteluperusteista. Suurin osa entisistä piirinuohoojista on siis kokenut kilpailun vapauttamisella olleen osuutta

päätöksiin hinnoitteluperusteista, mutta muutokset eivät kaikkien mukaan ole kuitenkaan olleet merkittäviä. Taulukosta 6 voidaan havaita, että niistä 52 vastaajasta, joiden mukaan kilpailun vapauttamisella on ollut tai sillä tulee olemaan osuutta yrityksen päätöksissä nuohouspalvelujen hinnoitteluperusteista, 23 vastaajan mukaan muutokset eivät olleet merkittäviä ja 29 mukaan muutokset ovat olleet merkittäviä. Sen sijaan hinnoitteluperusteissa ei ole tapahtunut tai tule tapahtumaan merkittäviä muutoksia niiden vastaajien mukaan, jotka eivät ole kokeneet kilpailun vapauttamisella olleen osuutta hinnoitteluperusteisiin. Tämä kertoo siitä, että muilla tekijöillä ei yrittäjien kokemusten mukaan ole ollut osuutta hinnoitteluperusteista päätettäessä.

Taulukko 6. Nuohouspalvelujen hinnoitteluperusteet. Yrityskyselyn tulokset.

Onko kilpailun vapauttamisella ollut tai tuleeeko sillä olemaan osuutta yrityksenne päätöksissä liittyen nuohouspalvelujen hinnoitteluperusteisiin?

Ei		Kyllä	
Hinnoitteluperusteissa ei ole tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia	Hinnoitteluperusteissa on tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia	Hinnoitteluperusteissa ei ole tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia	Hinnoitteluperusteissa on tapahtunut tai tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia
26 (100%)	0 (0 %)	23 (44 %)	29 (56 %)

Avointen vastausten osalta matkakustannuksiin liittyvät asiat nousivat esille myös hinnoitteluperusteiden kohdalla. *”Varmaan joudutaan ottamaan myös matkakorvaus koska työt ovat levinneet enempi. Ennen sai tehdä samassa kaupunginosassa koko päivän.”* Muilta osin muutamissa vastauksissa mainittiin hinnoittelun muuttaminen asiakkaalle helposti ymmärrettäväksi. Hinnoittelun selkeyttäminen saattoi tarkoittaa esimerkiksi yksikköhintojen muuttamista euromääräisiksi. Lisäksi yhdessä vastauksessa tuotiin esille yhteishankintojen mahdollistamat tarjoukset. Eräs vastaaja kuvasi nuohouspalvelujen hinnoittelua seuraavasti:

”Selkeytettiin hinnastoa, jotta se on asiakkaalle ymmärrettävä (entinen piirinuohouksen aikainen yksiköihin perustuva hinnoittelu ei ollut). Käytetään minimihintaa, koska osa työstä on nuohouksen sopimiseen ja paikalle saapumiseen liittyvää, ja tehdään siis jo ennen varsinaista työsuoritusta. Minimihintaan lisätään maksua työn keston ja vaativuuden mukaan - yleensä per tulisija. Läpinäkyvyys on ollut yksi periaate, millä uudistettiin hinnoittelua.”

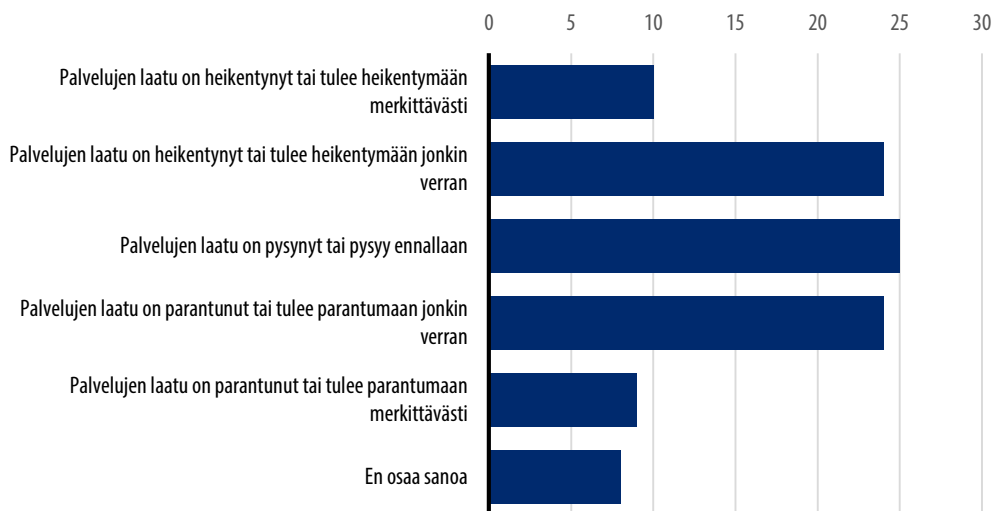
7 Nuohouspalvelujen laatu

Ei selvää näkemystä nuohouspalvelujen laadun kehittymisestä

Nuohousyrityksille suunnatussa kyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan näkemyksensä nuohouspalvelujen laadusta yleisellä tasolla lakimuutoksen jälkeen (ks. kuvio 18). Näkemykset nuohouspalvelujen laadusta yleisellä tasolla jakautuivat melko tasaisesti vastaajien välillä. Vastaajista 25 prosenttia katsoi nuohouspalvelujen laadun pysyneen tai pysyvän ennallaan. Lähes yhtä usein (24 prosenttia) vastaajat katsoivat palvelujen laadun joko parantuneen tai tulevan parantumaan jonkin verran tai heikentyneen tai tulevan heikentymään jonkin verran. Joka kymmenes vastaajista katsoi puolestaan palvelujen laadun heikentyneen tai tulevan heikentymään merkittävästi (10 prosenttia) tai parantuneen tai tulevan parantumaan merkittävästi (9 prosenttia).

Kuvio 18. Nuohouspalvelujen laatu yleisellä tasolla. Yrityskyselyn tulokset.

Valitse seuraavista vaihtoehdoista se, joka kuvaa parhaiten nuohouspalvelujen laatua yleisellä tasolla kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) jälkeen: % (N = 117)

Poistettaessa analyysistä vastaajat, jotka ovat ilmoittaneet aloittaneena nuohouspalvelujen tarjoamisen vasta lakimuutoksen jälkeen ei vastausten määrien keskinäisessä suhteessa tapahdu erityisen silmiinpistäviä muutoksia. Tulosten perusteella kuitenkin käy hieman harvemmin ilmi, että palvelujen laadun katsotaan parantuneen tai parantuvan jonkin

verran (20 prosenttia) tai merkittävästi (4 prosenttia) ja näkemykset laadun heikentymisestä jonkin verran (28 prosenttia) tai merkittävästi (13 prosenttia) korostuvat hieman enemmän. Analyysin perusteella yritykset, jotka ovat alkaneet tarjota nuohouspalveluja vasta lakimuutoksen jälkeen ovat muihin yrityksiin nähden katsoneet useammin palvelujen laadun siten parantuneet tai parantuvan.

Vastaajia pyydettiin myös kertomaan tarkemmin, kuinka he ovat kokeneet kilpailun vapauttamisen vaikuttaneen nuohouspalvelujen laatuun. Vastauksia saatiin yhteensä 64 ja niissä korostui kaksi näkökulmaa. Lähes puolet (31 kpl) vastauksen antaneista katsoi, että kilpailun vapauttamisen myötä, yritykset ovat panostaneet tai tulevat panostamaan työnsä laatuun aikaisempaa enemmän. Vastaajat painottivat asiakkaiden vapautta valita nuohooja työn ja asiakaspalvelun laadun perusteella. *"Huonoa palvelua tarjoavat nuohoojat tulevat putoamaan markkinoilta."*

Toisaalta vastaajat (23 kpl) korostivat epäilyksiään markkinoilla olevien nuohoojien pätevydestä ja tarjotun palvelun laadusta: *"Alalla on todella monenlaista "yrittäjää" vapauttamisen jälkeen. Tekotavat ovat hyvinkin kirjavina. Usein tulee soittoja, joissa pyydetään korjaamaan/paikkaamaan kenensattuunuohoojan jälkiä."* Vastauksissa tuotiin esille, että osa yrityksistä tarjoaa nuohousta hyvin halvalla, mutta nuohouksen laatu ei tällöin voi vastaajien mielestä olla kovinkaan hyvää. Asiakkaat voivat kuitenkin valita palvelun halvan hinnan vuoksi. Kaikki uudet yritykset eivät joidenkin näkemysten mukaan toimi riittävän ammattimaisesti ja osalla nuohous saattaa olla vain pienenä sivutoimena, mikä on vastaajien mielestä heikentävä tekijä laadun kannalta.

Muutamassa vastauksessa huomioitiin myös koulutuksen muutos, joka ei ole vastaajien mukaan riittävää kouluttamaan tarpeeksi ammattitaitoisia nuohoojia.

"Myös nuohoojan tutkinto on mennyt naurettavaksi, nyt leivotaan alle vuodesa olevinaan "ammattimies". Lyödään ammattimiehen paperit kouraan, ja eipä muuta kun yrittäjäksi nuohoamaan. Olen jutellut joidenkin näin vuoden koulutuksella paperit saaneiden nuohoojien kanssa, he ovat itse sanoneet että eivät kyllä tunne olevan kaikilta osilta kyvykkäitä työhön."

Pelastuslaitoksille suunnatun kyselyn mukaan piirinuohousjärjestelmästä luopuminen ei näytä vaikuttaneen nuohoojien pätevyteen ja osaamiseen. Asiaa ei kuitenkaan systemaattisesti seurata pelastuslaitosten toimesta. Ongelmana – erityisesti tulevaisuudessa, kun nuohoojat vaihtuvat – pidetään sitä, että asukkaat eivät pysty arvioimaan nuohoojien osaamista ja pätevyttä. Ammattirekisterin olemassa oleminen voisi olla yksi keino, joilla nuohouksen tilaajat voisivat varmistua palvelun laadusta.

Pelastuslaitokset toivat esille, että kilpailevat yritykset ”vahtivat” osaltaan, että nuohoojat ovat ammattitaitoisia.

”Nuohousalan piirit ovat pienet ja ns. isoveli valvoo. Aika herkästi tulee ”kante-luita”, jos nuohousalalla häärii henkilöitä ilman pätevyyttä.”

”Toiset nuohoojat seuraavat muita nuohousyrityksiä ja henkilöiden pätevyyksiä.”

”Tietooni on tullut yksi tapaus, jossa nuohooja olisi toiminut ilman ammattipäte-vyyttä. Tästä muut alueen nuohoojat olivatkin varsin aktiivisesti minuun yhteyk-sissä. Nyttemmin ko. henkilö on (näyttö)tutkintonsa suorittanut.”

Pelastuslaitokset eivät aktiivisesti seuraa, saako asukas nuohoustodistuksen nuohouksesta eikä nuohouksen tilaajat ole aktiivisesti yhteydessä pelastuslaitoksiin. Kuitenkin tuntuma on, että ”suurin osa on nuohoustodistuksen nimellä kulkevan lapun saaneet”.

”Käsityksemme mukaan asiakkaat saavat nuohouksesta lakisääteisen nuohoustodistuksen.”

Asiakkaat ovat olleet enimmäkseen tyytyväisiä nuohoustyön laatuun

Kiinteistöliiton ja Omakotiliiton kyselyissä selvitettiin asiakkaiden näkemyksiä nuohous-työn laadusta ja asiakkaiden tyytyväisyyttä suoritettuun nuohoukseen. Kiinteistöliiton kysely ajoittuu vuodelle 2020. Omakotiliiton kyselyaineistoon sisältyy sen sijaan tietoa vuosilta 2019 ja 2020. Molempien kyselyiden tuloksissa korostui kokonaisuudessaan asiak-kaiden tyytyväisyys suoritettuun nuohoukseen.

Kiinteistöliiton kyselyn vastaajista 34 prosenttia katsoi, että nuohoustyö on suoritettu erinomaisen hyvin sekä 47 prosentin mielestä nuohoustyö on suoritettu hyvin. Vastaa-jista 11 prosentin mukaan nuohoustyötä ei ollut suoritettu hyvin eikä huonosti. Ainoas-taan yhden prosentin mielestä nuohoustyö on suoritettu huonosti. Vastaajista seitsemän prosenttia ei osannut sanoa kantaansa suoritettun nuohoustyön laadusta. Kyselyssä on eri-telty vastauksia myös alueittain, joiden välillä on jossain määrin vaihtelua. Useimmiten nuohoustyö suoritettiin vastaajien mielestä erinomaisen hyvin tai hyvin (96 prosenttia) Oulu-Koillismaan alueella. Kaikkiin alueisiin nähden nuohoustyön suoritus katsottiin har-vimmin erinomaisen hyväksi tai hyväksi (73 prosenttia) Helsingissä.

Omakotiliiton kyselyn vastaajat ovat katsoneet nuohoustyön laadun vielä hieman useammin erinomaisen hyväksi tai hyväksi.¹⁰ Reilun 40 prosentin mielestä nuohoustyö on suoritettu erinomaisen hyvin ja lähes 50 prosentin mielestä hyvin. Alle kymmenen prosentin mielestä työtä ei ole suoritettu hyvin eikä huonosti. Kuten Kiinteistöliiton kyselyn kohdalla, lähes kukaan ei ollut sitä mieltä, että nuohoustyö olisi suoritettu huonosti tai erittäin huonosti. Kokonaisuudessaan vastaajien osuus on noin parin prosentin luokkaa. Verrattuna vuoteen 2019, vuonna 2020 vastaajat ovat katsoneet nuohoustyön erinomaisen hyväksi hieman useammin, kun taas vuonna 2019 nuohoustyö on katsottu suoritettuna lievästi enemmän hyvin tai ei hyvin eikä huonosti. Eroavaisuudet vuosien välillä ovat kuitenkin hyvin pieniä.

10 Omakotiliiton kyselyn tuloksissa ei annettu tarkkoja vastausten prosenttiosuuksia.

8 Arvio nuohousuudistuksen onnistuneisuudesta

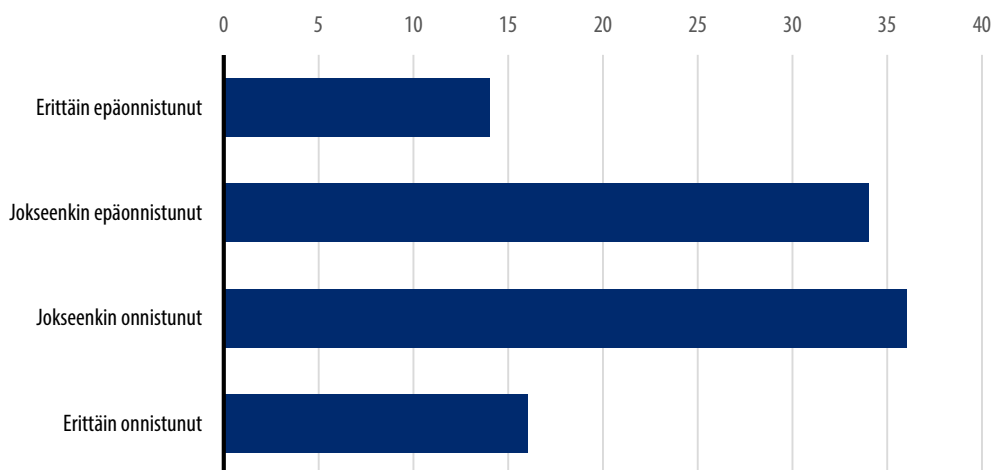
8.1 Nuohoojien ja pelastuslaitosten huomiot yleisellä tasolla

Yrityksillä vaihtelevia näkemyksiä lakimuutoksen onnistuneisuudesta

Nuohousyrityksiä pyydettiin kyselyssä kertomaan, kuinka he ovat ylipäänsä kokeneet kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen onnistuneisuuden (ks. kuvio 19). Näkemykset jakautuivat melko tasaisesti vastanneiden välillä. Useimmin lakimuutos katsottiin jokseenkin onnistuneeksi (36 prosenttia), mutta lähes yhtä usein vastaajat olivat sitä mieltä, että muutos on jokseenkin epäonnistunut (34 prosenttia). Vastaajista 16 prosenttia sen sijaan pitää lakimuutosta erittäin onnistuneena ja lähes yhtä moni vastaajista (14 prosenttia) puolestaan erittäin epäonnistuneena.

Kuvio 19. Lakimuutoksen onnistuneisuus. Yrityskyselyn tulokset.

Kuinka olette kokeneet kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen onnistuneisuuden ylipäänsä? % (N = 118)

Kun tarkastellaan piirinuohousjärjestelmän aikana toimineita piirinuohousyrityksiä, arvio lakimuutoksen onnistuneisuudesta on yhteydessä siihen, miten yrityksen nuohousten

määrät ovat kehittyneet kilpailun vapautumisen myötä. Tulosten perusteella 60 prosenttia niistä nuohoojista, jotka olivat kokeneet lakimuutoksen vähintäänkin jokseenkin epäonnistuneeksi, olivat kokeneet myös nuohousmäärien vähentyneen vähintäänkin jonkin verran. Heistä noin puolet koki määrien vähentyneen merkittävästi. Ainoastaan 12 prosenttia koki nuohousmäärien lisääntyneen vähintään jonkin verran. Kun tarkastellaan niiden nuohousyritysten nuohousmääriä, jotka kokivat lakimuutoksen vähintäänkin jokseenkin onnistuneeksi, tilanne kääntyy pääläelle. Näiden yritysten kohdalla kukaan ei ollut havainnut nuohousmäärien vähentyneen merkittävästi ja 32 prosenttia koki määrien vähentyneen jonkin verran. Sen sijaan nuohousmäärien koettiin lisääntyneen näiden yritysten keskuudessa vähintään jonkin verran 55 prosentissa yrityksistä. Tulokset kertovat siitä, että lakimuutos koetaan useammin negatiiviseksi niiden yrittäjien keskuudessa, joiden liiketoiminta on supistunut lakimuutoksen jälkeen.

Analyysissa myös eriteltiin yritysten vastaukset, jotka olivat jo ennen lakimuutosta toimineet piirinuohousjärjestelmässä tai olleet vapaassa kilpailussa sekä yritykset, jotka eivät vielä ennen lakimuutosta olleet nuohouspalveluja tarjonneet. Tältä osin piirinuohousjärjestelmässä olleiden vastauksissa ei ole suuria eroja kaikkiin vastauksiin suhteutettuna. Tämä ei kuitenkaan ole siltä kannalta yllättävää, koska huomattava enemmistö kysymykseen vastanneista oli toiminut piirinuohousjärjestelmässä ennen lakimuutosta. Tästä huolimatta vastauksissa korostui hieman enemmän näkökulmat lakimuutoksen olleen jokseenkin epäonnistunut (39 prosenttia) tai erittäin epäonnistunut (18 prosenttia).

Verrattaessa tätä pelkästään vapaassa kilpailussa olleiden vastauksiin, ei lakimuutos ollut kenenkään mielestä erittäin epäonnistunut ja ainoastaan yhden mielestä muutos on jokseenkin epäonnistunut. Myös vasta lakimuutoksen jälkeen palveluita tarjonneet yritykset katsoivat lakimuutoksen selvästi harvemmin jokseenkin tai erittäin epäonnistuneeksi. Analyysin perusteella vapaassa kilpailussa olleiden ja vasta lakimuutoksen jälkeen nuohouspalveluja tarjonneiden vastauksissa korostui siten myönteisempi näkemys lakimuutoksen onnistuneisuudesta. Muun muassa vapaassa kilpailussa olleista 45 prosenttia katsoi lakimuutoksen erittäin onnistuneeksi ja 45 prosenttia jokseenkin onnistuneeksi. Tässä vertailuissa on kuitenkin myös huomioitava havaintomäärien ero, sillä huomattava enemmistö kysymykseen vastanneista oli toiminut piirinuohousjärjestelmässä ennen lakimuutosta. Vapaassa kilpailussa jo aiemmin olleita vastaajia kysymykseen oli ainoastaan 11.

Yrityksiä pyydettiin myös kertomaan tarkemmin kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen onnistuneisuudesta. Tähän vastauksia saatiin yhteensä 67. Monet vastaajat (17 kpl) pitivät kilpailun vapauttamisen johdosta seurannutta yritysten valinnanvapautta hyvänä: *”Vapaa kilpailu on ainakin näin yrittäjän näkökulmasta positiivista”*. Vastaajat ovat olleet tyytyväisiä muun muassa siihen, että yritys saa itse valita asiakkaansa, alueen, jossa nuohooa ja asettaa palvelujen hinnat. Osa vastaajista piti puolestaan hyvänä kiinteistön omistajilla olevaa valinnanvapautta ja siitä seuraavaa positiivista vaikutusta palvelujen

laatuun: *”Asiakkailla on mahdollisuus nyt valita palvelun tuottajan ja täten myös palvelun laadun pitäisi parantua.”*

Muutamit yritys vastaajat nostivat esille valvonnan heikentymisen. Vastaajat olivat huolestuneita pelastuslaitosten pienestä roolista nuohouksen valvonnassa sekä siitä, että ole-massa ei ole rekisteriä, josta asiakkaat voisivat tarkistaa nuohoojan pätevyyden. Lisäksi valvonnan vähäisyys katsottiin huonoksi asiaksi paloturvallisuuden kannalta sekä siksi, että vastaajien näkemysten mukaan muiden yrittäjien virheistä on hankalampi tehdä ilmoituksia pelastuslaitoksille.

”Missä on rekisteri, josta voi tarkistaa nuohoojan pätevyyden? Mistä tunnistaa valenuohoojan? Kuka valvoo? Mielestäni kyseessä on iso puute, joka vaikuttaa suoraan kansalaisten turvallisuuteen ja oikeusturvaan.”

Muutamit vastaajat toivat esille pitäneensä piirinuohousjärjestelmää erittäin toimivana järjestelmänä ja, että *”hyvin toimiva järjestelmä vaihdettiin sekavaan ja tehottomampaan järjestelmään”* ja *”toimiva järjestelmä romutettiin”*. Jossain määrin vastauksissa korostuivat hyvin negatiiviset kuvaukset lakimuutoksen onnistuneisuudesta. Muutamit korostivat kuitenkin kilpailun vapauttamisen ja lakimuutoksen olevan kokonaisuutena onnistunut.

”Erittäin onnistunut ja odotettu lakimuutos, joka tuo tasavertaisuutta ja jolla on laajat vaikutukset. Asiakkaiden kannalta: työnjälki, sekä asiakaspalvelu paranevat. Jokainen asiakas on tärkeä ja jokaiseen on panostettava.”

Pelastuslaitokset pitivät kilpailun vapauttamista pääasiallisesti hyvänä muutoksena

Myös pelastuslaitoksilta kysyttiin näkemystä piirinuohousjärjestelmästä luopumisen onnistumisesta. Yleisesti voidaan havaita, että pelastuslaitokset kokevat, että heidän roolinsa nuohousten ja nuohoojien valvonnassa on pienentynyt merkittävästi. Pääasiassa piirinuohousjärjestelmästä luopumista pidettiin hyvänä asiana: *”Lainsäädäntömuutos on kaivattu, piirinuohousjärjestelmä on menneen ajan jäännös”; ”Muutosta kokonaisuutena puoltaa se, että suomalainen yhteiskunta on kehittynyt hyvin pitkälle ja vanhoja yhteiskunnan holhoavia rakenteita on mahdollista purkaa.”*

Piirinuohousjärjestelmästä luopumisesta ei ole kulunut kauan aikaa ja sen vuoksi osa vastaajista koki, että kokonaisvaikutuksia on vielä mahdotonta arvioida. Toisaalta osa vastaajista piti vaikutuksia melko pieninä.

”Tavoite varmaan saavutettiin, kun piirinuohous lakkasi, mitään suuria etuja ei ole havaittu.”

”Näin lyhyellä ajanjaksolla muutoksen jälkeen ei voi vielä antaa varmaa tietoa.”

Useat pelastuslaitokset toivat esille vastauksissaan, että he eivät kaivanneet ”tuomarina” toimimista kuluttajien ja nuohoojien välisissä ongelmassa ja kiistoissa.

”Hyvä että nuohous on saatettu normaalin kuluttajasuojan piiriin ja poistettu pelastusviranomaista kuluttajan ja nuohoojan välisiin riitojen ratkaisemisesta.”

”Kuntien lakisääteisiä tehtäviä saatiin vähemmäksi. Tämä hyvä.”

Piirinuohousjärjestelmästä luopumisen etuina tuotiin esille, että kuluttajilla on mahdollisuus paremmin valita nuohooja, mikä pakottaa nuohoojia kiinnittämään huomiota enemmän toimintaansa ja hinnoitteluun: *”Hyvää on se, että asukas saa itse valita nuohoojan. Jos palvelu ei miellytä, niin samaa kaveria ei uudelleen tontille tilata.”* Toisaalta vastaajat tunnustivat, että syrjemmillä seuduilla kilpailu ei ole riittävää, että asiakkailla olisi aidosti valinnan vapautta nuohouksen suhteen.

Järjestelmästä luopumisen etuina pidettiin kilpailun lisääntymistä: *”Uusia yrityksiä tuli alueelle. Hintataso ei noussut, saatavuus parani ja vanhat piirinuohousyritykset huomasiivat, etteivät olleet enää itsestänselvyyttä, palvelu parani.”* Toisaalta uusien toimijoiden toimintatavat ovat voineet aiheuttaa ongelmia markkinoilla: *”Alalle on tullut aggressiivisia toimijoita, joiden markkinointi- ja hinnoittelutavat eivät ole terveellä pohjalla.”*

Piirinuohousjärjestelmästä luopumisen vaikutukset ovat aluekohtaisia. Siellä, missä väestö on keskittynyt, lainsäädäntömuutos mahdollistaa kilpailun syntyminen ja siten valinnan vapauden mahdollisuuden ja hintakilpailun. Toisaalta haja-asutusalueille ja ”vaikeasti pääsevissä paikoissa” nuohouspalvelun saatavuus on saattanut heikentyä ja hinnat nousta.

”Muutos palvelee hyvin suomalaisista yli 85 % ja huonommin alle 15 %. Muutos sopii osaksi yhteiskunnan muutosvirtaa.”

”Haja-asutusalueilla ”yksittäistilauksissa” hinta saattaa nousta merkittävästikin vs. piirinuohousjärjestelmä.”

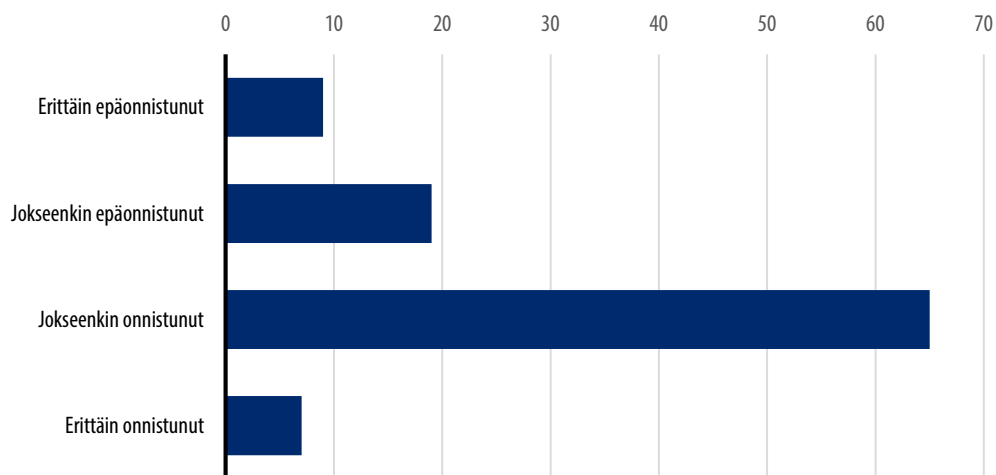
8.2 Viestinnän onnistuneisuus

Yritykset pitivät tiedottamista ja viestintään enimmäkseen jokseenkin onnistuneena

Nuohousyriyten kyselyyn vastanneita pyydettiin myös kertomaan, kuinka he ovat kokeneet kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen yritykseensä suuntaan kohdistuneen tiedottamisen ja viestinnän onnistuneisuuden (ks. kuvio 20). Huomattava enemmistö kyselyn vastaajista (65 prosenttia) pitää yrityksinsä kohdistunutta lakimuutosta koskevaa tiedottamista ja viestintää jokseenkin onnistuneena. Ainoastaan kahdeksan (7 prosenttia) pitää tiedottamista ja viestintää erittäin onnistuneena. Sen sijaan lähes joka viides vastaajista (19 prosenttia) kertoo lakimuutosta koskevan tiedottamisen ja viestinnän olleen jokseenkin epäonnistunutta ja erittäin epäonnistuneena viestintää ja tiedottamista piti lähes joka kymmenes vastaaja (9 prosenttia).

Kuvio 20. Yrityksen suuntaan kohdistuneen tiedottamisen ja viestinnän onnistuneisuus. Yrityskyselyn tulokset.

Kuinka olette kokeneet kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen (vuosi 2019) yrityksenne suuntaan kohdistuneen tiedottamisen ja viestinnän onnistuneisuuden? % (N = 116)

Vastausten suhteissa toisiinsa ei tapahdu erityisiä muutoksia, kun tarkastellaan erikseen ainoastaan ennen lakimuutosta piirinuohousjärjestelmässä olleiden yritysten vastauksia tai eritellään vastaukset yrityksiltä, jotka ovat tarjonneet nuohouspalveluja vasta lakimuutoksen jälkeen. Kuitenkin analysoitaessa vastauksia yrityksiltä, jotka olivat vapaassa kilpailussa jo ennen lakimuutosta, ovat kyseiset yritykset katsoneet tiedottamisen ja viestinnän selvästi piirinuohousjärjestelmässä olleita onnistuneemmaksi. Yksinkään ei pitänyt tiedottamista ja viestintää erittäin epäonnistuneena ja vain yhden mielestä se oli jokseenkin

epäonnistunutta. Vertailussa on kuitenkin huomioitava havaintomäärien ero. Huomattava enemmistö 116:sta kysymykseen vastanneesta oli ennen lakimuutosta piirinuohousjärjestelmässä ja ainoastaan yhdeksän vapaassa kilpailussa.

Kyselyyn vastanneista 42 kertoi tarkempia näkemyksiä lakimuutoksen tiedottamisen ja viestinnän onnistuneisuudesta. Vastauksissa korostui näkemys siitä, että Nuohousalan Keskusliiton tiedottaminen on ollut onnistunutta: *”Nuohousliitto on onneksi informoinut asiasta esimerkillisesti, mutta kaikki eivät kuulu liittoon.”* Muuta kautta kyseiset vastaajat eivät koe juurikaan tietoa saaneensa: *”Nuohousalan keskusliittoon kuuluvana olen kokenut liiton tiedottamisen olleen melko kattavaa. Muualta en ole tietoa saanutkaan. Asiakkaat olivat pitkään epätietoisia. Tai siis ovat monet vieläkin.”* Sen sijaan muutamat vastaajat nostivat esille, että viranomaisten tiedotus on ollut joko olematonta tai hyvin puutteellista. Vastauksissa viitattiin sekä sisäministeriöön että pelastuslaitoksiin.

”En muista saaneeni mitään viestintää sisäministeriön taholta asiasta.”

”Yhteys tuntuu katkenneen kokonaan pelastuslaitoksiin.”

Moni vastaaja koki, että tiedotus on ollut yrityksiiä kohtaan ainakin suhteellisen onnistunutta, mutta *”asiakkaiden suuntaan tiedotus on ollut todella vähäistä”*. Tästä johtuen monet kiinteistön omistajat eivät ole tietoisia heihin kohdistuvista vaatimuksista kuten, että nuohous on yhä lakisääteistä sekä nuohousvälien pituuksista. Osa vastaajista katsoi tiedotuksen ja viestinnän olleen kokonaisuutena puutteellista, mutta jotkut puolestaan pitivät tiedotusta ja viestintää yleisesti riittävänä kaikilta suunnilta. Joissakin vastauksissa näkemyksiä kuvattiin hyvin negatiivisin ilmauksin.

Pelastuslaitosten näkemykset tiedottamisen onnistuneisuudesta vaihtelivat

Lainsäädännön implementointi on tärkeä osa lainsäädännön vaikutusten syntymistä. On tärkeää, että niin viranomaisia kuin sääntelyn suoranaisia kohdetahoja informoidaan ja koulutetaan tulevista lainsäädäntöuudistuksista. Pelastuslaitoksilta kysyttiin, miten he kokivat lainsäädäntömuutoksesta tiedottamisen asukkaille, nuohoojille ja pelastuslaitoksille.

Sisäministeriön tiedottamisen riittävyys piirinuohousjärjestelmästä luopumisesta jakoi pelastuslaitosten näkemyksiä. Osa vastaajista piti tiedottamista kokonaisuudessaan riittävänä, kun taas osa vastaajista koki tiedottamisen jääneen liiaksi pelastuslaitosten harteille.

”Tiedottaminen oli aktiivista SM:n ja pelastuslaitosten puolesta muutosta ennen ja sen jälkeen.”

”Sisäministeriö tiedotti aikanaan hyvin muutoksesta.”

Osa pelastuslaitosten vastaajista koki olevan tärkeää, että ministeriöllä olisi tullut olla suurempi rooli tiedottamisessa, koska uudistus koski koko maata. Ministeriön verkkosivuilta löytynyttä materiaalia pidettiin hyvänä, mutta epäilyä herätti kysymys, osasivatko sidosryhmät hakea tietoa ministeriön sivuilta.

”Ei riittävän kattavaa, olisi pitänyt selkeästi lain säätäjän taholta satsata valtakunnalliseen mainontaan – olisi pitänyt panostaa rahallisesti.”

”Tiedottaminen uudistuksesta valui pelastuslaitosten harteille, jotka tiedottivat asiasta kukin 22:lla eri tavalla. Tämä olisi ollut ehkä suotavaa hoitaa valtakunnallisesti yhteisenä kampanjana.”

”Tiedottamista olisi voinut olla enemmän valtakunnan tasolla koska kyseessä oli lakimuutos.”

”Nyt jäi paljon jokaisen yksittäisen pelastuslaitosten harteille yrittää nostaa asiaa esille paikallismedioissa, jotta asia tavoittaa myös netin ja somen ulkopuolella olevaa vanhempaa asukasta.”

Pelastuslaitokset kokivat, että tiedottamisesta huolimatta ei ole selvää, miten hyvin asukkaat todellisuudessa ymmärsivät, että heidän tulisi itse huolehtia nuohousvelvoitteen toteutumisesta: *”Pelastuslaitos tiedotti muutoksesta aktiivisesti asiakkaita. Se miten tiedot on tavoittaneet yksittäiset asiakkaat on kysymysmerkki”*; *”Suuri osa asukkaista ei ole muutosta edes havainnut, mutta harvemmin asutuilla alueilla ongelmat ovat osin lisääntyneet ja sitä kautta yhteydenotot edelleen pelastuslaitoksille. Viestintä asiasta on kuitenkin ollut selkeää ja varsin kattavaa.”*

Eryyisesti pelastuslaitokset kokivat ongelmalliseksi nuohousyritysten toiminnan lainsäädäntöuudistuksesta tiedottamisesta. Yhtäältä nuohousyritysten koettiin toimineen edelleen vanhassa ”piirinuohousjärjestelmä-moodissa”, jossa mainostaminen ei ollut aktiivista ja toisaalta nuohousyritykset ovat pieniä ja siten niiden mahdollisuudet tiedottaa tai mainostaa lainsäädäntöuudistuksen vaikutuksia koettiin vähäiseksi.

”Nuohoojat itse eivät ole mainostaneet muutoksesta tai muutoksen jälkeenkään omasta toiminnastaan kovin näkyvästi, pieniä yrityksiä – mainosrahat vähissä.”

”Alan yritykset ovat toimineet pitkään ”vakioidussa moodissa” eli piirinuohousjärjestelmässä. Tämä näkyy valitettavasti siinä, että yritykset eivät ole mm. mainostaneet omaa toimintaa (kun ei ole tarvinnut).”

8.3 Tulevaisuuden näkymät

Nuohousyritysten kyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan, mitä toimenpiteitä heidän yrityksissään on tehty tai tullaan tekemään kilpailun vapauttamista koskevan lakimuutoksen seurauksena. Vastauksia kysymykseen saatiin yhteensä 87. Moni (18 kpl) kertoi yrityksensä tehneen tai tulevan tekemään muutoksia erityisesti palvelujen markkinoinnin suhteen. Tyypillisesti markkinointia on lisätty tai tullaan lisäämään tai markkinoinnissa tehdään muuten muita muutoksia, kuten *”kilpailulainsäädännön edellyttämät markkinointiin liittyvät muutokset.”*

Monet vastaajista (16 kpl) kertoivat laajentaneensa tai aikovansa laajentaa yrityksensä toimintaa. Kommentit liittyivät joko nuohoustoiminnan lisäämiseen, muihin palveluihin laajentamiseen, aikaisempaa laajemmalla alueella nuohoamiseen tai siihen, että yritys rekrytoi lisää henkilöstöä.

Osa yrityksistä sen sijaan ilmoitti supistaneensa tai supistavansa yrityksen toimintaa joko pienentämällä nuohoustoiminta-alueetta, vähentämällä työntekijöiden määrää tai vähentämällä nuohoustoimintaa muiden palvelujen tieltä. Nuohouksen kausiluontoisuus korostui vastauksissa, joissa kerrottiin nuohoustoiminnan vähentämisestä: *”Painoarvoa siirrän pois nuohouksesta, on ikävä tehdä työtä kausiluontoisesti, hirveällä kiireellä ja aina mieltä, että tulikohan kaikki tehtyä niin kuin piti.”* Muutamat kertoivat tekevänsä muutoksia yrityksen nuohouspalvelujen hinnastoon. Näissä vastauksissa korostui aikomus nostaa nuohouksen hintoja jossain määrin, sillä *”kunnan työ maksaa”*. Moni vastaaja (17 kpl) kuitenkin ilmoitti, ettei ole lakimuutoksen seurauksena tehnyt tai tule tekemään mitään erityisiä muutoksia yrityksensä toiminnassa.

Lisäksi pelastuslaitoksilta kysyttiin, minkälaisia haasteita he tunnistavat tulevaisuudessa nuohousalalla ja nuohosten toteutumisessa. Tulevaisuudessa haasteeksi tunnistettiin valvonnan vaikeus (nuohoamattomuus, nuohoojien ammattitaito), yhteistyön vähäisyys pelastuslaitosten ja nuohousyritysten välillä, asukkaiden osaamattomuus ja välinpitämättömyys nuohouksen huolehtimisesta, nuohouspalveluiden hinnoittelun ”karkaaminen” ja palveluiden saatavuus etenkin syrjäisillä alueilla sekä nuohosten ja tulisijojen sekä hordin kunnonylläpidon laiminlyönneistä johtuvien palojen määrän lisääntyminen. Myös nuohoojien eläköityminen ja uusien ammattitaitoisten tekijöiden saaminen markkinoille koettiin huolenaiheeksi.

”Harvaan asutuilta alueilla, joissa nuohousta ei voida tehdä kustannustehokkaasti, näen nuohouspalvelun tarjonnassa suuria uhkia sekä kustannuksien että saatavuuden osalta.”

”Nuohousvelvoitteen valvominen on mahdotonta ilman nuohousrekisteriä, jonne nuohotut tulisijat ilmoitetaan nuohoojan toimesta.”

”Nuohoojien valtakunnallista pätevyysrekisteriä pitäisi olla olemassa jotta asiakas voi varmistaa hankkimansa palvelunsa olevan säädöstenmukaista. Suoritettut nuohoukset ja havaitut puutteet tulisi kirjautua suoraan pelastustoimen tietojärjestelmiin.”

”Haasteina on nuohousten väliin jääminen ja aikanaan sitten nokipalot, ja oman nuohouksen lisääntyminen.”

”Ammattitaidottomien nuohoojien tulo markkinoille, ihmisten (varsinkin vanhusten) huijaaminen nuohouksessa tai nuohouksen yhteydessä muihin kunnostustoimenpiteisiin, hintojen karkaaminen kilpailun puuttuessa, nuohousvelvoitteen pitkäaikaisten laiminlyöntien aiheuttamat tulipalot, nuohoojien saannin vaikeutuminen ennestäänkin jo hankalille alueille (edes rahalla ei meinaa saariin saada nuohoojaa) ja varsinkin entisten piirinuohoojien lopettaessa toimintaansa.”

9 Lakiuudistuksen seurannan keskeiset tulokset ja johtopäätökset

Hankkeen tavoitteena oli arvioida nuohousalan kilpailun vapauttamisen vaikutuksia nuohousmarkkinoiden toimintaan, kuten hinnoitteluun, nuohousten toteutumiseen ja palveluiden saatavuuteen. Lainsäädäntömuutos tuli voimaan vuoden 2019 alussa ja puolen vuoden siirtymäkauden jälkeen millään pelastuslaitoksen alueella ei ollut enää käytössä piirinuohousjärjestelmää. Kun lainsäädäntöuudistuksesta on kulunut pari vuotta, eivät kaikki uudistuksen vaikutukset ole vielä näkyvissä. On myös tärkeää panostaa lainsäädännön implementaatioon. Esimerkiksi on pyrittävä lisäämään kuluttajien tietoisuutta siitä, että heidän velvollisuutensa on huolehtia nuohouksen toteutumisesta ja on varmistettava, että nuohousyritysten markkinointi vastaa lainsäädännön, kuten kuluttajasuojalain, mukaisia velvoitteita. Kaiken kaikkiaan on tärkeää, että nuohousta koskevan sääntelyn uudistamisen vaikutuksia seurataan myöhemmin.

Seuraavassa on tuotu esille selvityksessä esille nousseet nuohousta koskevan sääntelyn uudistamisen keskeiset havainnot.

Vaikutus paloturvallisuuteen

1. Lainsäädäntöuudistuksen jälkeen tulisijojen ja hormien varioista aiheutuneiden tulipalojen määrä ja näihin liittyvien rakennuspalojen määrä on samansuuruinen kuin aiemmin.
→ On kuitenkin huomattava, että seuranta-aika on liian lyhyt pitemmälle menevien johtopäätösten tekemiseen.
2. Nuohousten toteutuminen on hieman heikentynyt johtuen sekä kiinteistöjen omistajien tietämättömyydestä nuohouksen tilaamisesta että nuohousvälien pidentymisestä.
3. Nuohousyritykset ilmoittavat harvemmin vioista tulisijoissa ja hormoneissa pelastuslaitoksille, vaikka sääntelyn uudistamisella ei ollut vaikutusta tähän asiaan.
→ Pitkällä aikavälillä paloturvallisuus voi heikentyä, ellei lisätä kiinteistön omistajien tietoisuutta nuohousten tilaamisesta ja nuohousväleistä eikä saada nuohousyritysten ja pelastuslaitosten välistä yhteistyötä parannettua.

Vaikutus nuohousyritysten ja henkilöstön määrään

4. Kilpailun vapauttamisella ei ole ollut havaittavaa vaikutusta nuohousyritysten henkilöstön määrään: Nuohousyritykset ovat edelleen pieniä, eikä lainsäätöuudistuksella ollut systemaattista vaikutusta yrityksen henkilöstön määrään. Piirinuohousjärjestelmän aikaisista yrityksistä hieman enemmän oli henkilöstöään vähentäneitä kuin henkilöstöään lisänneitä. Piirinuohous-yrittäjät kokivat nuohousten määrien vähentyneen hieman useammin kuin lisääntyneen uudistuksen jälkeen.
5. Lainsäädäntöuudistuksen myötä alalle on tullut uusia toimijoita. Monesti uusi yrittäjä on toiminut piirinuohousyrityksen työntekijänä.

Vaikutus palveluiden tarjoamiseen

6. Nuohousuudistuksen myötä osa toimijoista on laajentanut nuohousaluetta, mikä on omiaan pidentämään matkoihin käytettyä aikaa. Aluelaajenemisen taustalla on kilpailun lisääntyminen ja se, että aikaisempaan nuohoojaan – yleensä piirinuohooja – ei ole oltu tyytyväisiä.
7. Kilpailu on lisääntynyt eniten tiheästi asutuilla alueilla, mutta harvaan asutuilla ja vaikeasti päästäville alueille (esim. saaristo) kilpailu on jopa vähentynyt ja tulee vähenemään. Lisäksi juuri näille alueille hinnankorotuspaine on suurimmillaan.
8. Osalla alueista kilpailua ei ole vielä syntynyt johtuen entisen piirinuohoojan vahvasta asemasta. Myös nuohousalueiden sopimisesta on viitteitä.
9. Kilpailun vapauttaminen on lisännyt hieman muiden palveluiden tarjontaa, kuten ilmanvaihtoon liittyviä töitä.
10. Lainsäädäntöuudistuksen myötä osa yrityksistä on lisännyt palveluidensa markkinointia. Kuitenkin esimerkiksi puolet entisistä piirinuohousyrityksistä eivät ole muuttaneet markkinointiaan.

Vaikutus hintoihin ja hinnoitteluperusteisiin

11. Lainsäädäntöuudistuksen myötä luovuttiin hintasääntelystä. Nuohouspalveluiden hinnat eivät ole nousseet merkittävästi lainsäädäntöuudistuksen myötä, kun huomioidaan yleinen inflaatio.
12. Lisääntynyt matkaan käytetty aika (laajentuneet nuohousalueet) koettiin yhdeksi syyksi nuohouksen kallistumiselle (polttoainekustannukset, käytetty aika).
13. Yritysten palveluiden hinnoittelu nettisivuilla on vähäistä, eikä hinnoittelu ole läpinäkyvää. Tähän on myös Kuluttaja-asiamies puuttunut ohjauskirjeellään.

Vaikutus nuohouspalveluiden laatuun

14. Osa yrityksistä kokee, että lainsäädäntöuudistuksella on vaikutusta nuohouksen laatuun: Osan mielestä laatu paranee kilpailun lisääntymisen myötä, osan mielestä laadun heikkeneminen johtuu uusien nuohoojien huonommasta osaamisesta. Joissakin tapauksessa kilpailevat yritykset ”vahtivat”, että nuohoojat ovat ammattitaitoisia.

Lainsäädäntöuudistuksen onnistuminen

15. Osa yrityksistä piti lainsäädäntöuudistusta epäonnistuneena, osa onnistuneena. Yritykset, jotka on perustettu lainsäädäntöuudistuksen jälkeen, pitivät uutta sääntelyä onnistuneena.
16. Pelastuslaitokset pitivät uudistusta pääsääntöisesti onnistuneena.
17. Valinnanvapauden lisääntyminen tuotiin esille keskeisenä onnistumisena, toisaalta pelastuslaitosten valvonnan heikkeneminen nostettiin puutteeksi nuohoojien keskuudessa.
18. Lakimuutosta koskevaa tiedottamista pidettiin jokseenkin onnistuneena. Erittäin Nuohousalan Keskusliiton viestintää jäsenilleen pidettiin hyvänä.
19. Edelleen koetaan – etenkin nuohoojat –, että kiinteistön omistajat eivät tiedosta, että heidän itse tulee huolehtia nuohousveloitteen toteutumisesta.

Lainsäädäntöuudistuksen vaikutukset eivät ole vielä toteutuneet kokonaan

Lainsäädäntö ei synnytä vaikutuksia saman tien sen voimaan tultua, vaan vaikutusten syntyminen voi viedä aikaa. Nuohousuudistuksen alkuvaiheessa voidaan todeta, että mitään yllättäviä vaikutuksia ei ole vielä syntynyt ja uudistus on sujunut melko hyvin. Seuraaviin seikkoihin tulisi tulevaisuudessa kiinnittää huomiota, jotta lainsäädännön vaikutukset olisivat halutun kaltaiset eikä odottamattomia vaikutuksia syntyisi.

1. Kiinteistön omistajien tietoisuutta nuohousveloitteista tulisi parantaa
2. Nuohoojien ja pelastuslaitosten yhteistyötä tulee parantaa etenkin vikailmoittamisen suhteen
3. On huolehdittava, että yritykset ilmoittavat palveluidensa hinnat avoimesti ja toimivat markkinoinnissaan lainsäädännön mukaisesti
4. On varmistettava nuohouspalveluiden laatu koulutuksen ja valvonnan avulla
5. On huolehdittava, että eläkkeelle jäävien nuohoojien tilalle saadaan osavia nuohoojia. Tämä edellyttää alan houkuttelevuudesta huolehtimista, jotta nuohoojan opinnot kiinnostavat myös jatkossa.
6. On mietittävä keinoja, että tulevaisuudessa nuohoojia on saatavilla harvaan asutuilla ja vaikeasti päästävillä alueilla.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Sisäministeriö PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Inrikesministeriet PB 26, 00023 Statsrådet

www.intermin.fi